

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústavu informačních studií a knihovnictví

Bakalářská práce

Eva Šenfeldová

Vzdělávání knihovníků ve Středočeském kraji

Education of Librarians in the Central Bohemia Region

Kladno 2014

Vedoucí práce: PhDr. Milena Černá

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 14. dubna 2014

[vlastnoruční podpis]

.....
Jméno a příjmení

Klíčová slova (česky)

Další profesní vzdělávání, celoživotní vzdělávání, formy, témata, veřejné knihovny, knihovníci, Středočeský kraj

Klíčová slova (anglicky)

Continuing professional education, lifelong learning, forms, themes, public libraries, librarians, Central Bohemian Region

Abstrakt (česky)

Cílem bakalářské práce je představit systém dalšího profesního vzdělávání knihovníků ve Středočeském kraji. Po uvedení do problematiky následuje vymezení legislativního rámce, v práci je popsáno pojmosloví včetně jeho vývoje a závěr kapitoly patří výčtu možných způsobů financování. V další části práce je stručně popsána historie dalšího profesního vzdělávání knihovníků ve Středočeském kraji od 60. let 20. století do roku 2005. Hlavní analytická část podrobně seznamuje se současnými vzdělávacími akcemi, jejich metodami a formami v souvislosti s jednotlivými cílovými skupinami i konkrétními tématy. Zabývá se obdobím od roku 2006 do roku 2012. Následující část práce přináší nástin možného dalšího vývoje vzdělávání knihovníků. Zamýšlí se nad možnými zdroji zásadních a důležitých témat. Jako podklad pro stanovení možných budoucích forem vzdělávání byl zvolen průzkum mezi metodickými pracovníky. Závěrem jsou shrnuty možnosti, ale i limity dalšího profesního vzdělávání pracovníků knihoven Středočeského kraje.

Abstract (in English)

The aim of this thesis is to introduce the system of further professional education of librarians in Central Bohemian Region. After an introduction to the topic, a definition of legislative framework follows. The thesis also describes terminology including its development, the end of the chapter presents a list of possible funding means. The next section briefly describes the history of further professional education of librarians in Central Bohemian Region from 1960s to 2005. The main analytical section acquaints the reader in detail with contemporary educating schemes, their methods and forms in context of individual target groups and with particular topics, as well. This section works with the period between 2006 and 2012. Following section brings an outline of possible further education of librarians. It contemplates possible sources of important and essential topics. A survey between methodical workers has been chosen as a basis for determining possible future forms of professional education. The end of the thesis summarizes options as well as limitations of further professional education of library workers in Central Bohemian Region.

OBSAH

1	Úvod	9
2	Terminologické vymezení pojmů, legislativní rámec, financování a koncepce.....	11
2.1	TERMINOLOGICKÉ VYMEZENÍ POJMŮ	11
2.1.1	<i>Definice termínu další profesní vzdělávání.....</i>	<i>11</i>
2.1.2	<i>Historie termínu další profesní vzdělávání</i>	<i>12</i>
2.1.3	<i>Definice souvisejících pojmů</i>	<i>15</i>
2.2	PRÁVNÍ NORMY A LEGISLATIVNÍ OPATŘENÍ	17
2.3	FINANCOVÁNÍ DALŠÍHO PROFESNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ KNIHOVNÍKŮ V SK	19
2.4	KONCEPCE	21
3	Stručný historický přehled dalšího profesního vzdělávání knihovníků v SK (období od 60. let 20. století do roku 2005).....	24
4	Stav vzdělávání knihovníků v letech 2006–2012	29
4.1	CÍLOVÉ SKUPINY, FORMY EVALUACE A SESTAVENÍ PLÁNU	32
4.2	MÍSTA KONÁNÍ PREZENČNÍ VÝUKY	33
4.3	SPOLUPRÁCE S LEKTORY A DALŠÍMI ORGANIZACEMI.....	34
4.4	MOŽNOSTI / ZDROJE VZDĚLÁVÁNÍ KNIHOVNÍKŮ V SK	35
4.4.1	<i>Vzdělávání v rámci RF.....</i>	<i>35</i>
4.4.2	<i>Kurzy PC gramotnosti – podprogram VISK2</i>	<i>45</i>
4.4.3	<i>Porady pracovníků knihoven</i>	<i>47</i>
4.4.4	<i>Samostudium</i>	<i>48</i>
4.4.5	<i>Další možnosti.....</i>	<i>49</i>
4.5	PRŮZKUM DOSAŽENÉHO VZDĚLÁNÍ – ROK 2008.....	51
5	Nástin dalšího vývoje vzdělávání ve Středočeském kraji.....	53
5.1	OBSAHOVÁ NÁPLŇ VZDĚLÁVACÍCH AKTIVIT.....	55
5.2	NOVÉ FORMY VZDĚLÁVÁNÍ KNIHOVNÍKŮ	57
5.3	PRŮZKUM MEZI METODICKÝMI PRACOVNÍKY STŘEDOČESKÉHO KRAJE	59
6	Závěr	64
7	Seznam použité literatury	67
8	Seznam tabulek a příloh	74

Seznam zkratek / slovník

AACR2	Anglo-americká katalogizační pravidla
AKS	Automatizovaný knihovní systém
BVLK	Budujeme vzornou lidovou knihovnu
ČMÚD	Český a moravský účetní dvůr
ČR	Česká republika
ECDL	Evropský standard počítačové gramotnosti
e-LKA	E-learningový kurz angličtiny
EU	Evropská unie
FF MU	Filozofická fakulta Masarykovy univerzity
ICT	Informační a komunikační technologie
IT	Informační technologie
IFLA	Mezinárodní federace knihovnických sdružení a institucí
JIB	Jednotná informační brána
KISK	Kabinet informačních studií a knihovnictví
KJD	Knihovna Jana Drdy
KK	Krajská knihovna
KKC	Krajské knihovnické centrum
KMMB	Knihovna města Mladá Boleslav
KÚ SK	Krajský úřad Středočeského kraje
MDT	Mezinárodní desetinné třídění
MěK	Městská knihovna
MK ČR	Ministerstvo kultury České republiky
MLP	Městská knihovna Praha
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
NK ČR	Národní knihovna
NSK	Národní soustava kvalifikací
NSP	Národní soustava povolání
NTK	Národní technická knihovna

PC	Osobní počítač
PK	Pověřená knihovna
RF	Regionální funkce
SDRUK	Sdružení knihoven
SK	Středočeský kraj
SKIP	Svaz knihovníků a informačních pracovníků
SVK	Středočeská vědecká knihovna v Kladně
UISK	Ústav informačních studií a knihovnictví
UNESCO	Organizace Spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu
UZS	Unie zaměstnavatelských svazů
VISK	Veřejné informační služby knihoven
VKIS	Veřejné knihovnické a informační služby
VŠ	Vysoká škola

Předmluva

Předkládanou bakalářskou práci jsem vypracovala jako svoji absolventskou práci oboru Informační studia a knihovnictví na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Tato bakalářská práce je vypracována v souladu se schváleným zadáním. Jejím cílem je představit systém vzdělávání knihovníků ve Středočeském kraji. Při volbě tématu jsem vycházela ze skutečnosti, že pracuji od roku 2003 v krajském metodickém oddělení SVK v Kladně a postupně jsem převzala většinu činností spojených s dalším profesním vzděláváním knihovníků. Jde tedy o téma úzce spojené s mojí praxí v knihovnictví, což mi umožňuje vložit také osobní pohled na tuto problematiku.

Práce je rozdělena do šesti kapitol. V první z nich (*Úvod*) je uvedení do problematiky dalšího profesního vzdělávání knihovníků. Kapitola druhá (*Terminologické vymezení pojmů, legislativní rámec, financování a koncepce*) je zaměřena na vymezení hlavního pojmosloví, jeho proměny a související pojmy. Je zde popsána související legislativa a způsoby financování dalšího profesního vzdělávání ve Středočeském kraji. Třetí kapitola (*Stručný historický přehled od 60. let 20. století do roku 2005*) popisuje historii dalšího vzdělávání v kraji od 60. let do roku 2005 včetně. Hlavní čtvrtá kapitola (*Stav vzdělávání knihovníků v letech 2006–2012*) je nejobsáhlejší a seznamuje se současnými vzdělávacími aktivitami, jejich metodami a formami v souvislosti s jednotlivými cílovými skupinami. V této kapitole jsou rovněž popsány konkrétní zdrojové oblasti, ze kterých si mohou knihovníci vzdělávací akce vybírat. V závěru kapitoly je krátce popsán průzkum uskutečněný v roce 2008 mezi knihovníky kraje a jsou zde vyhodnocena některá data. V páté kapitole (*Nástin dalšího vývoje vzdělávání knihovníků v SK*) práce přináší nástin možného dalšího vývoje vzdělávání knihovníků. Zvlášť se zaměřuje na možná budoucí témata a zvlášť na formy vzdělávání. Součástí je rovněž vyhodnocení průzkumu uskutečněného mezi metodickými pracovníky pěti pověřených knihoven kraje. V závěru jsou shrnuty možnosti, ale i limity dalšího profesního vzdělávání pracovníků knihoven Středočeského kraje.

V práci byly využity následující metody: studium zdrojů, dedukce, analýza a průzkum. Bylo použito 68 informačních zdrojů, které tvoří legislativní dokumenty, metodické materiály, odborné články, literatura týkající se dalšího profesního vzdělávání. Čerpáno bylo také z webových stránek, především Knihovnického institutu NK ČR,

a z interních dokumentů SVK v Kladně. Bylo provedeno interview s bývalým metodickým pracovníkem SVK v Kladně a doplňující konzultace se současnými metodiky pěti pověřených knihoven. Při zpracování byly využity také některé výsledky celostátního průzkumu *Analýza mzdové, věkové a vzdělanostní struktury pracovníků knihoven v ČR* (Houšková, Pillerová, 2013), který mapuje situaci v celé ČR a jehož respondenty byly také knihovny Středočeského kraje, proto analýza poskytuje relevantní obraz také o situaci v kraji.

Bakalářská práce je vytvořena v souladu s platnými vnitřními předpisy FF UK a dalšími metodickými pokyny a normativními dokumenty. Text práce (bez příloh) je o rozsahu 96 925 znaků (tj. 53 normostran). Pro dokladování a přehlednost některých údajů jsou vloženy tabulky přímo do textu práce. Použitá literatura a další zdroje jsou citovány dle platné normy ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2, pro citace v textu je použit Harwardský systém (forma jméno-datum).

Závěrem chci poděkovat především vedoucí mé bakalářské práce PhDr. Mileně Černé za odborné vedení a poskytnuté konzultace, byly mi při zpracování tématu velice přínosné. Moje velké poděkování patří také paní Věře Příbylové, bývalé metodičce SVK v Kladně, za její čas a trpělivost při poskytnutí rozhovoru, z něhož jsem získala cenné informace. Děkuji metodickým pracovníkům pověřených knihoven za poskytnutou odbornou konzultaci. Chtěla bych také poděkovat své rodině za podporu při studiu i při psaní této práce.

1 Úvod

V České republice je systém školního vzdělávání, jehož součástí jsou školy zajišťující studium knihovnictví a školy s příbuzným zaměřením. Jsou to střední, vyšší střední i vysoké školy, které připravují knihovnické a informační profesionály. Absolventi škol by po příchodu do knihovnické praxe neměli ztratit kontakt se svou odbornou školou, aby měli jejím prostřednictvím možnost aktivně sledovat nové trendy. Knihovnicko-informační obor se velmi rychle proměňuje, nové a stále dokonalejší technologie ovládající společnost pronikají i do knihoven. Ty musejí být vedeny efektivně a na profesionální úrovni a předpokladem toho je odborná kvalita knihovníka a jeho další vzdělávání (International ..., 2012).

Ne vždy je však možné, aby absolventi knihovníci i po letech udržovali kontakt se svou školou. Ani knihovny samotné mnohdy nemohou zajistit kontinuální vzdělávání svých zaměstnanců. Mohou se však obrátit na Národní knihovnu ČR, krajské knihovny, specializované knihovny s celostátní působností, které knihovníkům další profesní vzdělávání poskytnout mohou. *Zákonem č. 257 ze dne 29. června 2001, o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovním zákonem)* je určena jejich vzdělávací, poradenská a metodická činnost. Knihovním zákonem jsou garantovány také regionální funkce, mezi něž také patří tyto činnosti a služby. Každá krajská knihovna a další jí pověřené knihovny je poskytují základním knihovnám v kraji. Jejich prostřednictvím se mohou knihovníci nepřetržitě vzdělávat v inovačních kurzech, sledovat novinky, aby měli přehled o aktualitách v oboru i po letech praxe. Tohoto procesu se mohou účastnit i profesní a další organizace, např. SKIP, SDRUK, UZS. Také Ministerstvo kultury ČR podporuje mimoškolní vzdělávání knihovníků a finančně na ně přispívá. K tomu jsou určeny dotace z podprogramu VISK2. Rozvoji lidských zdrojů a tedy i dalšímu profesnímu vzdělávání je věnována jedna kapitola *Koncepce rozvoje knihoven v ČR na léta 2011 – 2015*.

Další profesní vzdělávání se v českém knihovnickém prostředí postupně rozvíjelo od 60. let 20. století. Byla to spolupráce knihoven na různých úrovních a vznikající střediskový systém, v jehož rámci byly poskytovány služby poradenské a vzdělávací. Od 90. let 20. století to byly regionální služby a také profesní organizace, které mimo jiné

nabízely vzdělávání knihovníků, semináře a porady. Historii dalšího profesního vzdělávání knihovníků ve Středočeském kraji přináší třetí kapitola.

Cílem práce je analyzovat současný stav dalšího profesního vzdělávání knihovníků ve Středočeském kraji, čemuž je věnována čtvrtá kapitola, a nastínit možný budoucí vývoj (pátá kapitola). Je zaměřena na vzdělávání pracovníků veřejných knihoven, nejsou zde zohledněny specializované knihovny / knihovny jiných sítí. Důvodem této volby je jednoznačně větší počet veřejných knihoven ve Středočeském kraji – 822 veřejných knihoven (stav k 31. 12. 2012).

Téma dalšího profesního vzdělávání knihovníků je velmi široké, všechny aspekty a souvislosti nemohou být v práci popsány. Práce neřeší např. motivaci pracovníků k osobnostnímu rozvoji a vzdělávání, práci personalistů větších knihoven, odlišné podmínky pro vzdělávání v jednotlivých knihovnách a podobně. Výběr vzdělávacích forem v páté části práce, kde je nastíněn výhled do budoucnosti, je zjednodušený, jsou vynechány možné kombinace těchto forem. V práci je předložena možnost vzdělávání prostřednictvím webináře, ale nejsou řešeny jeho didaktické možnosti, protože se jedná o novou formu, která se v českém knihovnickém prostředí objevila nedávno. Ani o technických náležitostech spojených s realizací nových forem vzdělávání, o vybavení knihoven příslušnou technikou, jenž je dle zkušeností metodických pracovníků ve Středočeském kraji velice odlišné, práce nepojednává. Krajské knihovnické centrum připravuje do budoucna rozsáhlejší průzkum možné realizace nových forem, e-learningových kurzů a webinářů, a jejich využití ve veřejných knihovnách.

2 Terminologické vymezení pojmů, legislativní rámec, financování a koncepce

2.1 Terminologické vymezení pojmů

2.1.1 Definice termínu další profesní vzdělávání

Termín *další profesní vzdělávání* definuje Zdeněk Palán (1997, s. 22) takto: „Významná součást dalšího vzdělávání. Rovněž je součástí profesního vzdělávání. Označuje všechny formy profesního a odborného vzdělávání v průběhu aktivního pracovního života, po skončení odborného vzdělávání a přípravy na povolání ve školském systému. Jeho posláním je rozvíjení postojů, znalostí a schopností vyžadovaných pro výkon určitého povolání. Má přímou vazbu na profesní zařazení a uplatnění dospělého, a tím i na jeho ekonomickou aktivitu. Jeho podstatou je vytváření a udržování pokud možno optimálního souladu mezi kvalifikací subjektivní (reálná pracovní způsobilost jednotlivce) a kvalifikací objektivní (nároky na výkon konkrétní profese), tedy stálé přizpůsobování kvalifikace pracovníka kvalifikovanosti práce.“ Zdeněk Palán zároveň na s. 87 určuje jeho místo v rámci celoživotní vzdělávání. Podle něj patří do dalšího vzdělávání (učení) dospělých a dělí jej dále na kvalifikační vzdělávání, rekvalifikační vzdělávání a normativní školení (kurzy).

Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV) tento pojem neuvádí. Najdeme zde pouze širší pojem *celoživotní vzdělávání*, který je definován jako (Havlová, 2003a): „Vzdělávání, které doplňuje, prohlubuje, obnovuje nebo rozšiřuje vědomosti, dovednosti a kvalifikaci svých účastníků a je zaměřeno na výkon povolání nebo na rozvíjení zájmů. Jedná se o různé kurzy, přednášky, semináře apod., které poskytují školská zařízení v rámci nebo mimo rámec akreditovaných studijních programů v prezenční, distanční nebo kombinované formě, univerzitu třetího věku, zahraniční stáže, e-learningové vzdělávání atd. Tento způsob vzdělávání je otevřený zájemcům různého věku, odborného zaměření a předchozího vzdělání. Významnou roli v tomto vzdělávání hrají veřejné knihovny, které zajišťují a zpřístupňují materiály z různých oborů, spolupracují se školami a dalšími výchovně vzdělávacími institucemi.“

Další příbuzná definice – pojem *další vzdělávání* je obsažen také v dokumentu *Strategie celoživotního učení ČR* (Česko, 2007c, s. 78): „Vzdělávání či učení, které probíhá

po dosažení určitého stupně vzdělání, resp. po prvním vstupu vzdělávajícího se na trh práce. Další vzdělávání může být zaměřeno na různorodé spektrum vědomostí, dovedností a kompetencí důležitých pro uplatnění v pracovním, občanském i osobním životě.“

V témže dokumentu (s. 77) je také uvedena definice pojmu *neformální vzdělávání*: „Vzdělávání, které je zaměřeno na získání vědomostí, dovedností a kompetencí, které mohou respondentovi zlepšit jeho společenské i pracovní uplatnění. Neformální vzdělávání je poskytováno v zařízeních zaměstnavatelů, soukromých vzdělávacích institucích, nestátních neziskových organizacích, ve školských zařízeních a dalších organizacích. Patří sem např. organizované volnočasové aktivity pro děti, mládež a dospělé, kurzy cizích jazyků, počítačové kurzy, rekvalifikační kurzy, ale také krátkodobá školení a přednášky. Nutnou podmínkou pro realizaci tohoto druhu vzdělávání je účast odborného lektora, učitele či proškoleného vedoucího. Nevede k získání stupně vzdělání.“

Všechny tyto pojmy jsou těsně provázané či související, pro práci však bude používán pojem *další profesní vzdělávání*.

2.1.2 Historie termínu další profesní vzdělávání

Další profesní vzdělávání je součástí celoživotního vzdělávání, jak již bylo uvedeno výše. Jeho potřebu společnost cítila od dávných dob (např. díla Platóna, Aristotela), také ji vyjádřil v 17. století J. A. Komenský. Důvody učení se během celého života člověka se postupně proměnily, z původního ideálu se stala každodenní nutnost a dnes vedle vzdělávání se vidíme také uplatnění se na trhu práce a seberealizaci. Na konci 20. století dochází k těsnějšímu sjednocování Evropy, dalšímu rozvoji techniky a technologií a jiným hospodářským, sociálním a kulturním změnám v Evropě i na celém světě (Slavíková, 2011, s. 22). Tyto změny měly velký vliv i na oblast celoživotního vzdělávání, které je zakotveno ve strategických dokumentech Evropské unie. Popisují priority vzdělávací politiky a doporučují je členským zemím EU, tedy i České republice. Mezi tyto dokumenty patří (Kukrechtová, 2010, s. 22):

- Odborné vzdělávání v Evropském společenství (rok 1991);
- Memorandum o vysokém školství v Evropském společenství (rok 1991);
- Memorandum o otevřeném a distančním vzdělávání (rok 1991);
- Zelená kniha o evropské dimenzi ve vzdělávání (rok 1993);
- Bílá kniha – růst, konkurenceschopnost a zaměstnanost (rok 1994);

- Vzdělávání, odborná příprava, výzkum: překážky nadnárodní mobility (rok 1996);
- Na cestě k Evropě vědění (rok 1997).

V ČR byly připraveny strategické dokumenty reagující a vycházející z výše uvedených evropských. Mezi ně patří (Šerák, 2009, s. 18):

- Národní program rozvoje vzdělávání v ČR, tzv. Bílá kniha (rok 2001);
- Operační program Rozvoj lidských zdrojů (rok 2003);
- Strategie rozvoje lidských zdrojů (rok 2003);
- Dlouhodobý záměr rozvoje vzdělávání a rozvoje výchovně vzdělávací soustavy v ČR (rok 2007);
- Strategie celoživotního učení ČR (rok 2007).

Problematika celoživotního vzdělávání knihovníků je obsažena v dokumentech mezinárodní organizace IFLA. V *Manifestu IFLA/UNESCO o veřejných knihovnách z roku 1994* se již hovoří o dalším vzdělávání knihovníků: „Veřejná knihovna musí být efektivně organizována a udržovat profesionální úroveň své činnosti. Knihovník je aktivním spojovacím článkem mezi uživatelem a knihovními fondy. Předpokladem zabezpečení dostatečné úrovně služeb je knihovnickova odborná kvalifikace a jeho další vzdělávání“ (International..., 2002b).

Evropský parlament ve své *Rezoluci o roli knihoven v moderních společnostech* z roku 1998 mimo jiné také doporučuje: „... aby členské státy lépe přizpůsobily své vzdělávací systémy a systém dalšího vzdělávání knihovnického personálu vývoji informační společnosti. Obzvláště si musí personál osvojit technické dovednosti, aby dokázal vyhledat ze stále vzrůstajícího množství informací ty dokumenty, které uživatelé ve zvýšené míře požadují...“ Rezoluce hovoří o proměňující se roli knihoven jako jednom z nejdůležitějších systémů, jež zpřístupňují vědomosti veřejnosti. Knihovny se musí mimo jiné zhostit povinnosti celoživotního vzdělávání a gramotnosti. A k tomu je nutné disponovat vzdělaným a dobře proškoleným personálem, který bude aktivně sledovat nové trendy technologického rozvoje. Z toho jasně vyplývá nutnost dalšího profesního vzdělávání nejen v knihovnickém oboru (Ryynänen, 2000).

Dále Výbor pro kulturní spolupráci Rady Evropy v *Návrhu doporučení pro knihovnickou legislativu v Evropě* v bodě č. 8 uvádí: „Vzdělávání pracovníků knihoven by mělo být do národní legislativy zahrnuto jako povinné pro zajištění knihovnických služeb,

aby byl zabezpečen dostatečný počet profesionálních knihovníků a dalšího personálu“ (Richter, 1999).

V roce 1999 byla Evropskou radou informačních asociací předložena *Eurosměrnice KIS: Průvodce znalostmi a dovednostmi evropských odborných pracovníků v oboru knihovnických a informačních služeb*¹. Směrnice formuluje odborné dovednosti a znalosti potřebné u pracovníků knihoven a přináší náplně jednotlivých kompetencí (Kurka, 1999). Nepřímo tím také navrhuje, jaká témata mohou být obsahem vzdělávacích aktivit pro knihovníky a informační pracovníky. Dokument byl rozpracován více do hloubky a v roce 2006 byl vydán aktualizovaný Evropský průvodce kompetencemi v oboru knihovnictví a informačních služeb.

Zákon č. 257 ze dne 29. června 2001, o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon) mimo jiné stanoví, že všechny druhy knihoven vykonávají vzdělávací činnosti (Česko, 2001). Navíc v § 11 odst. 3 pro krajskou knihovnu stanoví, že tato plní a koordinuje plnění regionálních funkcí². Právě jejich součástí je služba *Vzdělávání knihovníků, semináře, porady*, která bude popsána níže.

Pátá kapitola *Směrnice IFLA/UNESCO pro rozvoj* je věnována lidským zdrojům v knihovnách. Popisuje základní dovednosti pracovníků, kategorie personálu, ale hovoří také o průběžném odborném vzdělávání knihovníků: „Aby udrželi kontakt s vývojem svého oboru, mají se knihovníci průběžně odborně vzdělávat na formální nebo neformální základně. Je důležité, aby pracovníci veřejných knihoven udržovali spojení s knihovnickou školou ve své zemi a měli přehled o obsahu kurzů.“ (Gill, 2002, s. 59) Dále jsou zde popsána školení (mentoring a styky) jako důležitý prvek práce s lidskými zdroji ve veřejných knihovnách.

Od roku 2002 se schází a aktivně pracuje sekce IFLA Celoživotní vzdělávání knihovníků (Continuing Professional Development and Workplace Learning, dříve Continuing Professional Education Round Table). Sekce vypracovává pokyny, publikace a dvouleté strategické plány (International... , 2002a).

¹ Výsledek spolupráce devíti evropských zemí (členů ECIA) v rámci projektu DECODoc.

² Plnění podrobně popisuje Metodický pokyn Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky.

Významným dokumentem v ČR, který se zabýval celoživotním vzděláváním, byla *Strategie celoživotního učení ČR*. Stala se výchozím programovým dokumentem na léta 2007–2015 a základem pro další dílčí koncepce a politiky (Česko, 2007c).

V dodatku k *Manifestu IFLA/UNESCO o veřejných knihovnách* z roku 2009 s názvem *10 ways to make a public library work / Update your libraries*, který připravila sekce veřejných knihoven IFLA, je výzva: „Podporujte celoživotní vzdělávání a školení personálu a stimulujte je k proaktivitě“ (International..., 2009).

Současná *Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2011–2015 včetně internetizace knihoven* se mimo jiné věnuje také rozvoji lidských zdrojů a dává si za cíl: „Zvyšovat kvalifikační úroveň pracovníků knihoven s cílem adaptovat je na rychle se měnící odborné nároky jejich profese.“ Navazuje tak na *Státní kulturní politiku 2009-2014*, která řeší také podporu systému celoživotního vzdělávání pracovníků v oblasti kultury, a v širším kontextu na hlavní hospodářskou reformní agendu Evropské unie *EVROPA 2020 – Strategie pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění* (Česko, 2007b).

Přestože rozvoj dalšího vzdělávání knihovníků v ČR je v přímé vazbě s rozvojem regionálních funkcí již od 60. let (viz kapitola 3), sledovaný termín *další profesní vzdělávání* a jeho ekvivalenty se v knihovnictví vyskytovaly od devadesátých let 20. století. Oficiálnější rámec mu v českém knihovnictví dal knihovní zákon z roku 2001, problematiku rozvíjející Metodický pokyn MK ČR k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven, *Koncepce rozvoje knihoven v ČR na léta 2004–2010* a především *Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2011–2015 včetně internetizace knihoven*.

2.1.3 Definice souvisejících pojmů

Informační gramotnost / informační úroveň je: „Schopnost jednotlivce prostřednictvím dostupných informačních metod a technologií vyhledávat, zpracovávat, vyhodnocovat a využívat informace.“ Informační gramotnost zahrnuje literární gramotnost³, dokumentovou gramotnost⁴, numerickou gramotnost⁵ a jazykovou

³ čtení s pochopením, interpretace textů, psaní seminárních prací, odborných textů, odborné vyjadřování a styl apod.

⁴ práce s formuláři, práce s informačními zdroji, citace apod.

⁵ práce s grafy, tvorba tabulek, výpočty apod.

gramotnost⁶ (Planková, Švejda, 2003). S informační gramotností se prolíná samozřejmě také *počítačová* nebo chceme-li *digitální gramotnost*: „Schopnost a dovednost jednotlivce efektivně využívat informační a komunikační technologie.“ Tak oba pojmy uvádí *Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy* (Planková, 2003). V *Alexandrijském prohlášení o informační gramotnosti a celoživotním vzdělávání* z roku 2005 se mimo jiné uvádí, že informační gramotnost představuje souhrn kompetencí pro rozpoznání informačních potřeb a pro vyhledávání, vyhodnocení, použití a vytváření informací v rámci kulturních a sociálních kontextů (Stasselová, 2010, s. 20).

Pojem *jazyková dovednost / vybavenost* popisuje opět Palán (1997, s. 54): „Jazyková dovednost může být aktivní – produktivní (ústní i písemná komunikace) nebo pasivní – receptivní (porozumění ústní či písemné) a může se týkat mj. cizího a druhého jazyka...“

V práci je užíváno také pojmu *e-learning*. *Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy* uvádí (Havlová, 2003b): „Forma vzdělávání využívající informační a komunikační technologie. Studenti jsou zapojeni do e-learningového kurzu částečně nebo zcela přes vzdálený přístup, např. prostřednictvím internetu ze svých domovů. Konkrétní podoba e-learningu závisí na stanovených cílech výuky a na vzdělávacích potřebách studujícího.“ E-learning jednoduše definuje také Andrea Barešová (2011, s. 30): „E-learning je vzdělávací proces, využívající informační a komunikační technologie.“ E-learning není v odborné literatuře zcela jednoznačně definován. V práci bude termín e-learning užíván pro vzdělávací kurzy se vzdáleným přístupem, které se uskutečňují za využití moderních technologií prostřednictvím internetové sítě.

Webinář (webový seminář) je zkratka pro web based seminar. Jde o formu distančního vzdělávání – přednášky či workshopu, který je realizován za použití webových technologií. Výuka probíhá tváří v tvář lektorovi bez ohledu na geografickou vzdálenost účastníků. Je zde živá interakce mezi lektorem a studenty. Obvykle jde o přenos hlasu a videa, případně o další multimediální a interaktivní prvky (Černý, 2013a).

Regionální funkce zahrnují služby a pomoc knihovnám v daném regionu: „Regionální funkce, jejichž plněním krajská knihovna smluvně pověří některé ze

⁶ schopnost použít cizí jazyk, zejména anglický, a stylistická stránka tvorby textů ve vlastním jazyce (jazyková kultura)

základních knihoven kraje. Jsou jimi především konzultační a poradenské služby, centrální nákup a zpracování knihovních fondů, budování výměnných fondů knihovních dokumentů a poskytování výměnných souborů, vzdělávání knihovníků apod.“ (Zemánková, 2003). V knihovním zákoně z roku 2001 jsou definovány jako „...funkce, v jejichž rámci krajská knihovna a další jí pověřené knihovny poskytují základním knihovnám v kraji především poradenské, vzdělávací a koordinační služby, budují výměnné fondy a zapůjčují výměnné soubory knihovních dokumentů a vykonávají další nezbytné činnosti napomáhající rozvoji knihoven a jejich veřejných knihovnických a informačních služeb ...“ (Česko, 2001).

2.2 Právní normy a legislativní opatření

V systému českého školství své místo vzdělávání knihovníků má. V České republice je osm středních škol⁷, jedna vyšší odborná škola⁸ a tři vysoké školy⁹ (čtyři ústavy) s výukou knihovnického či příbuzného oboru (Národní knihovna..., 1996). Studenti těchto škol jsou připravováni na povolání knihovníků a informačních pracovníků. Po vstupu do praxe je však jejich další vzdělávání během jejich profesní kariéry nanejvýš žádoucí, především proto, že vývoj oboru je díky neustálým technologickým změnám velmi rychlý. Udržet krok s tímto vývojem a být vždy připraveným profesionálem by mělo pomoci stávajícím zaměstnancům knihoven právě další profesní vzdělávání, které má v české legislativě oporu.

Jedná se především o zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon). V § 2 Vymezení základních pojmů v písmenu h) hovoří o „regionálních funkcích, v jejichž rámci krajská knihovna a další jí pověřené knihovny poskytují základním knihovnám v kraji především poradenské, vzdělávací a koordinační služby ...“ (Česko, 2001).

⁷ Střední průmyslová škola strojnická a Střední odborná škola profesora Švejcara (Plzeň), Střední škola obchodu, služeb a řemesel a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky (Tábor), Střední škola obchodní a služeb SČMSD, Polička, s. r. o., Integrovaná střední škola Mladá Boleslav, Střední škola živnostenská Sokolov, Obchodní akademie, Střední odborná škola knihovnická a Vyšší odborná škola knihovnických, informačních a sociálních služeb (Brno), Střední odborná škola a Střední odborné učiliště (Luhačovice), Střední odborná škola Olomouc spol. s r. o.

⁸ Vyšší odborná škola informačních služeb (Praha)

⁹ Univerzita Karlova v Praze, Masarykova univerzita v Brně, Slezská univerzita v Opavě (Filozoficko-přírodovědecká fakulta – Ústav bohemistiky a knihovnictví a Ústav informatiky)

Dále v návaznosti na tento knihovní zákon vydalo Ministerstvo kultury ČR *Metodický pokyn k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky*, který mezi cíli RF uvádí garanci kvalifikačního růstu pracovníků knihoven (celoživotní vzdělávání). Mimo jiné popisuje také standard *Vzdělávání knihovníků, semináře, porady*. Jeho strategickým cílem je: „zajištění celoživotního vzdělávání knihovníků a jejich informovanosti o aktuálním vývoji oboru jako podmínky vzájemné spolupráce a koordinace knihoven.“ Doporučuje konání porad ředitelů / pracovníků PK 4x ročně a porad knihovníků profesionálních obsluhovaných knihoven 2x ročně. Semináře, školení a další vzdělávací aktivity zajišťující nabídku odborného vzdělávání doporučuje v rozsahu 30 hodin profesionálním¹⁰ a v rozsahu osm hodin neprofesionálním¹¹ knihovníkům (Česko, 2005).

Také celostátní *Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2011–2015 včetně internetizace knihoven* obsahuje celoživotní vzdělávání knihovníků v kapitole Rozvoj lidských zdrojů. Ukládá knihovnické obci tyto dílčí cíle, projekty / aktivity (Česko, 2007b):

- Na základě analýzy současného stavu zpracovat koncepci celoživotního vzdělávání pro oblast knihovnictví s důrazem na požadavky praxe (r. 2013);
- Koncipovat a zavést systém akreditovaného celoživotního vzdělávání profesionálních knihovníků a informačních specialistů;
- Pokračovat v podpoře zvyšování kvalifikace neprofesionálních pracovníků knihoven formou pořádání vzdělávacích aktivit;
- Zpracovat typové pozice knihovnických profesí v Národní soustavě povolání;
- Vytvoření dílčí kvalifikace v rámci Národní soustavy kvalifikací;
- Periodicky proškolovat manažery knihoven v oblasti moderního řízení lidských zdrojů.

Pro Středočeský kraj je v platnosti *Koncepce podpory knihoven z rozpočtu Středočeského kraje od roku 2006* (viz podkapitola 2.4).

¹⁰ Profesionální knihovna = základní knihovna poskytující veřejné knihovnické a informační služby ve smyslu § 4 knihovního zákona, veřejnosti přístupná v časovém rozsahu větším než 15 hodin týdně.

¹¹ Neprofesionální knihovna = základní knihovna zpravidla zřízená příslušným orgánem obce, veřejnosti přístupná do 15 hodin týdně. Praktickou knihovnickou a informační činnost vykonává neprofesionální (dobrovolný) knihovník.

2.3 Financování dalšího profesního vzdělávání knihovníků v SK

Další profesní vzdělávání knihovníků zajišťují knihovny s celostátní působností. Např. Národní knihovna ČR, která je příspěvkovou organizací státu, nebo Národní technická knihovna, jež plní funkci veřejně přístupné vědeckotechnické knihovny, trvale nabízejí pracovníkům knihoven vzdělávací aktivity a mohou je financovat ze svého rozpočtu nebo z jiných zdrojů (viz níže).

Ve Středočeském kraji působící Středočeská vědecká knihovna v Kladně je příspěvkovou organizací SK a krajskou knihovnou. *Zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon)*, mimo jiné stanoví, že krajská knihovna plní a koordinuje plnění regionálních funkcí (Česko, 2001, § 11, odst. 3). Dále stanoví podporu knihoven, která má být zajištěna provozovatelem knihovny z peněžních prostředků státního rozpočtu, státních finančních aktiv nebo Národního fondu poskytnutím podle zvláštního zákona účelově určené dotace také na zabezpečení dalšího odborného vzdělávání pracovníků knihoven (Česko, 2001, § 15, odst. 1, písmeno j). Zřizovateli SVK zákon tímto ukládá zajistit plnění regionálních funkcí z peněžních prostředků svého rozpočtu, potažmo také financovat vzdělávací aktivity pro pracovníky knihoven kraje. Garance kvalifikačního růstu pracovníků knihoven (celoživotní vzdělávání) je uvedena v příloze *Usnesení vlády č. 68/2002 Sb., o Programu podpory zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven*. Usnesení stanoví také způsob rozdělení dotací a pravidla jejich poskytování (Česko, 2009). Po přechodu peněžních prostředků do kompetence krajů nastal v SK postupný, ale výrazný pokles výše částek vynaložených na výkon RF v jednotlivých letech, což dokládá tabulka č. 1.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Dotace celkem v tis. Kč	19 860	19 860	19 542	19 559	11 700	7 000	7 500

Tabulka č. 1 – Přehled provozních dotací na zajištění regionálních funkcí v letech 2006–2012¹²

Zdroj: Výroční zprávy SVK v Kladně z let 2006-2012

¹² Do celkové částky v letech 2006–2010 byla zahrnuta také dotace na výměnný fond, dotační program pro obce a bonus pro pověřené knihovny. Od roku 2011 nebyly tyto dotace vůbec přidělovány.

MK ČR každoročně vyhlašuje dotační programy a na základě podaných projektů poskytuje dotace, o které mohou žádat občanská sdružení¹³ a provozovatelé knihoven¹⁴. Jde o program s názvem VISK Veřejné informační služby knihoven, který zahrnuje také Mimoškolní vzdělávání knihovníků – podprogram VISK2 (Kábrtová, 2012, s. 28). Z tohoto zdroje jsou spolufinancovány kurzy zaměřené na práci s informačními a komunikačními technologiemi. MK ČR financuje tyto aktivity nejvýše do 70 % celkových nákladů (Národní knihovna..., 2012).

rok	žádáno celkem	přiděleno	z toho na služby	z toho na vybavení PC učebny
2000	1 028 150	1 000 000	100 000	900 000
2001	112 000	112 000	112 000	0
2002	160 000	160 000	160 000	0
2003	160 000	160 000	160 000	0
2004	226 000	210 000	148 000	62 000
2005	161 500	100 000	100 000	0
2006	100 000	88 000	61 000	0
2007	428 000	420 000	120 000	300 000
2008	66 000	66 000	66 000	0
2009	40 000	40 000	40 000	0
2010	0	0	0	0
2011	22 000	22 000	22 000	0
2012	15 000	15 000	15 000	0

Tabulka č. 2 – Přehled dotací MK ČR (podprogram VISK2) v letech 2000–2012

Zdroj: Výroční zprávy SVK v Kladně z let 2000–2012

Fondy Evropské unie ve sledovaném období byly také využity pro vzdělávání knihovníků. Z Evropského sociálního fondu Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost byly získány finanční prostředky předkladatelem projektu, tj. Unii zaměstnavatelských svazů ČR pracovníků v kultuře. Cílem projektu bylo zvýšit adaptabilitu zaměstnanců kulturních zařízení sdružených v zaměstnavatelských svazech, mimo jiné ve Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR (Unie..., 2007).

¹³ dle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů, jejichž hlavním účelem je knihovnická a informační činnost či jejich podpora

¹⁴ dle zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon), ve znění pozdějších předpisů

Podrobněji o projektu v oddíle 4.4.5. Další prostředky z evropských fondů pro vzdělávání knihovníků v kraji využity nebyly.

Získání prostředků z nadací a nadačních fondů ČR bylo další možností. V roce 2009 byl vypracován projekt a podána žádost o poskytnutí dotace do Nadace ČEZ¹⁵ do grantového řízení Podpora regionů. Projekt byl zaměřen na vzdělávání všech odborných pracovníků knihoven. Další projekt byl vypracován a žádost byla podána v roce 2012 do Vzdělávací nadace Jana Husa v Brně¹⁶. Tento projekt byl zaměřen na vzdělávání manažerů knihoven. Ačkoliv byly oba projekty zpracovány bezchybně, nebyly vybrány do užšího výběru. Další žádosti podány nebyly (Kádnerová, 2009, 2012).

Základní knihovny v kraji jako příspěvkové organizace obcí mohou připravovat další vzdělávání pro své vlastní pracovníky a financovat jej ze svého rozpočtu¹⁷. V některých případech je lektorem vlastní zaměstnanec knihovny, odborný pracovník školící své kolegy. To v práci sledováno není. Stejně tak jako využití dalších možností, např. dárcovství, sponzoring, mecenášství, dobrovolnictví (Kábrtová, 2012). Tyto formy nejsou běžné pro financování vzdělávacích akcí knihovníků, v rámci SK nebyly zaznamenány.

2.4 Koncepce

V prvním sledovaném období byla v platnosti *Strategie knihoven 1999–2003*, která byla přijata jako koncepce rozvoje českého knihovnictví. Mimo jiné si kladla za cíl: „...zajistit odbornou přípravu a soustavnou obnovu kvalifikace pracovníků knihoven s orientací na získávání znalostí a dovedností pro využívání informačních technologií“ (Národní knihovna..., 1999). V dalším období byla v platnosti *Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2004–2010*. Cílem koncepce bylo podpořit rozvoj knihoven, aby každý obyvatel ČR měl rovné šance v přístupu ke kvalitním VKIS. Koncepce mimo jiné popisovala Program podpory zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven, Program VISK a v kapitole E se věnovala rozvoji lidských zdrojů (Česko, 2007a). Současná *Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2011–2015 včetně internetizace knihoven* navazuje na výsledky realizace koncepce předchozí a reaguje mimo jiné na rozvoj informačních

¹⁵ <http://www.nadacecez.cz/cs/vyhlasovana-grantova-rizeni.html>

¹⁶ <http://www.vnjh.cz/>

¹⁷ Přímou na pracovišti však může probíhat vzdělávání formou instrukce při výkonu práce, coaching, mentoring, asistování, rotace práce, pracovní porady (Barták, 2007, s. 133).

technologií a digitalizaci dokumentů. Rozvoji lidských zdrojů je věnována kapitola F (Česko, 2007b).

Pro Středočeský kraj byl v letech 2002–2005 v platnosti dokument *Budování systému kooperace veřejných knihoven Středočeského kraje*, který byl podkladem pro rozvoj regionálních funkcí (Helcelet, 2001). S výše uvedenou změnou financování RF a přechodem prostředků do krajského rozpočtu byla zpracována *Koncepce rozvoje knihoven ve Středočeském kraji do roku 2010*. Oba dokumenty mezi cíli stanovily garanci kvalifikačního růstu pracovníků knihoven a jejich celoživotní vzdělávání (Středočeská..., 2005). Současná *Koncepce podpory knihoven z rozpočtu Středočeského kraje* byla zpracována v roce 2005, v platnost vstoupila 1. ledna 2006. Koncepce mimo jiné uvádí typ / standard RF č. 2 *Vzdělávání knihovníků, semináře, porady*, který je zajišťován SVK za spolupráce pěti pověřených knihoven. Tento standard dále popisuje takto: „Zajišťuje SVK podle návrhů pověřených knihoven. Zajištění celoživotního vzdělávání pracovníků profesionálních a neprofesionálních knihoven Středočeského kraje.

Formy:

- Vzdělávací akce:
 - porady,
 - nabídka a realizace seminářů, přednášek, přednáškových cyklů a modelových seminářů pro jednotlivé odborné profese v knihovnách – garant SVK,
 - nabídka a realizace kvalifikačních Kurzů knihovnického minima pro pracovníky bez odborného vzdělávání – garant SVK,
 - nabídka a realizace kurzů počítačové gramotnosti (v rozsahu ECDL, tzv. řidičák na počítač) – garant SVK,
 - nabídka a realizace dalších kvalifikačních a rekvalifikačních kurzů pro pracovníky profesionálních knihoven bez odborného vzdělání a začínající nové pracovníky.
- Samostudium oborového časopisu *Čtenář* (předplatné, elektronická podoba), elektronického časopisu *Ikaros* a dalších odborných materiálů.

Realizaci vzdělávacích akcí zajišťuje SVK podle ročního plánu, nebo v případě aktuální potřeby. Normou je čtyři hodiny za rok pro pracovníka neprofesionální knihovny, 10 hodin za rok pro pracovníka profesionální knihovny“ (Bínová Kádnerová, Matoušková, 2005).

Koncepční, metodickou a poradenskou činnost v oblasti vzdělávání knihovníků zajišťuje Národní knihovna ČR ve spolupráci se sekci vzdělávání SKIP, sekci SDRUK pro regionální funkce a pracovníky krajských knihoven včetně SVK.

3 Stručný historický přehled dalšího profesního vzdělávání knihovníků v SK (období od 60. let 20. století do roku 2005)

Další vzdělávání knihovníků v kraji bylo od 60. let 20. století těsně provázáno s rozvojem a výkonem služeb tzv. střediskového systému (dnešní regionální funkce). V 60. letech 20. století bylo započato budování spolupráce a kooperace knihoven v kraji, budování celookresních centralizovaných systémů, pro menší územní celky střediskových systémů. Jednalo se o fungující pomoc větších knihoven těm menším. Metodičtí pracovníci ze střediskových knihoven poskytovali poradenské a vzdělávací služby, především porady a vzdělávací akce, na velmi dobré úrovni (Krajíčková, 2012, s. 22).

Vybudování dobře fungujícího systému pomoci a kooperace nebylo snadné. Nadšení a velké úsilí metodiků krajské knihovny i metodiků okresních a střediskových knihoven přinášelo své výsledky. Krajský metodik po návštěvě lidové knihovny navrhnul doporučení, které pak dané místní knihovně pomáhal naplnit metodik ze střediskové knihovny. V první fázi metodické pomoci se jednalo především o knihovnickou techniku např. stavění fondu podle MDT, doporučení ohledně jeho skladby, budování lístkových katalogů. Střediskové knihovny poskytovaly lidovým knihovnám i přímou manuální pomoc především při revizích fondu. Metodici se účastnili i jednání se zastupiteli obcí a základních škol. Velkou část metodické práce velmi ovlivnila soutěž *Budujeme vzornou lidovou knihovnu* (BVLK)¹⁸. Šlo v podstatě o politickou soutěž, ale i kvůli ní se metodici zaměřili také na estetiku prostoru obsluhovaných knihoven a mnohé malé obecní knihovny se staly pro své čtenáře příjemným a důstojným místem (Příbylová, 2013).

Střediskové knihovny byly profesionalizovány a postupně se staly vzorem pro malé knihovny. Nakupovaly a zpracovávaly pro ně fond. Pořádaly pravidelná setkání, byly to aktivity spojené s besedami, diskusemi o novinkách a aktualitách v knihovnickém oboru. Metodici střediskových knihoven i krajské knihovny pro pracovníky lidových knihoven připravovali (Příbylová, 2013):

¹⁸ BVLK byla čtyřstupňová soutěž – okresní kola, krajská kola, národní kolo a ministerské ocenění. Knihovny vyhodnocovaly několikačlenné komise. Lidová knihovna postupovala do vyššího kola vždy následující rok po úspěchu v kole nižším.

- vzdělávací akce k výročí spisovatelů, osobností společenských i politických¹⁹, besedy se spisovateli a literárními osobnostmi, besedy o knihách,
- exkurze do knihoven oceněných v soutěži BVLK,
- cyklus školení pro začínající knihovníky – vyučovány byly především knihovnické techniky – např. tvorba přírůstkových a úbytkových seznamů, revize a stavění fondu, skladba fondu (poměrné zastoupení všech oborů),
- drobný metodický materiál k nejrůznějším výročím,
- literární večery pro knihovníky (i pro veřejnost) ve střediskových knihovnách – s odborným výkladem a ukázkami z vybraných knih.

Krajští metodici spolupracovali s pracovníky Státní knihovny ČR, tato spolupráce spočívala především v poradenství a metodickém vedení. Zpracovávali metodické příručky s různou tematikou, vydávány byly v rámci edice *Knihovnická teorie a praxe* (Příbylová, 2013). Mezi tyto materiály patří např.:

- BÍNOVÁ Jiřina, Ludmila Houdková a Jana Mariánková. *RIS KU: koncepce informačního systému kultury regionu střední Čechy*. Státní vědecká knihovna, 1991. *Knihovnická teorie a praxe*, 93. ISBN 80-851-9100-8.
- HOUDKOVÁ, Ludmila a Věra Příbylová. *Bibliograficko-informační služba: příručka pro pracovníky veřejných knihoven Středočeského kraje*. Kladno: Krajská knihovna, 1981. *Knihovnická teorie a praxe*, 53.
- HOUDKOVÁ, Ludmila. *Informatická výchova dětí a mládeže v knihovnách Středočeského kraje: příprava uživatelů informací na středních školách, teze*. Kladno: Státní vědecká knihovna, 1984. *Knihovnická teorie a praxe*, 67.

Tento střediskový systém fungoval až do 80. let 20. století. Po následujících politických a společenských změnách se již hovoří o termínu *regionální funkce*, ale podstata systému spolupráce a metodické pomoci malým obcím knihovnám zůstává zachována, včetně nabídky a poskytování dalšího profesního vzdělávání (Příbylová, 2013).

V 90. letech 20. století došlo k transformaci veřejných knihoven. Bývalé okresní knihovny přecházely pod nové zřizovatele, kteří museli rozhodnout o dalším fungování metodických služeb. Transformace knihoven v kraji nebyla plynulá a jednotná. Přes tyto

¹⁹ témata byla velmi často poplatná době a politickému systému

zásadní změny metodickou pomoc dál zajišťovalo 15 pověřených knihoven v SK²⁰ a jejich metodici nadále poskytovali poradenské a vzdělávací služby (Krajíčková, 2012).

V rámci spolupráce krajského metodického oddělení SVK s veřejnými knihovnami byl v tomto období vytvořen systém nabídky informačních zdrojů, služeb, konzultací, školení, přednášek, seminářů a kurzů. Bylo připraveno Knihovnické minimum pro začínající profesionální i neprofesionální knihovníky, sestaven jeho program a lektori byli zajištěni z řad pracovníků Státní vědecké knihovny. Tento kurz byl organizován každoročně, v případě velkého počtu zájemců i dvakrát v roce. Knihovnám v kraji bylo nabídnuto poradenství při koncipování a psaní grantů (Bínová Kádnerová, 2000).

V roce 1999 bylo vybudováno výukové centrum počítačové gramotnosti, následně zde bylo zahájeno školení v rozsahu evropského sylabu ECDL²¹, tzv. „řidičák na počítač“. Každoročně byly pro zabezpečení výuky podávány granty do podprogramu VISK2 – Mimoškolní vzdělávání knihovníků (program MKČR). Spokojenost s úrovní kurzů byla vždy oboustranně stoprocentní (Bínová Kádnerová, 2000). Ve spolupráci s některými městskými knihovnami byla výuka v následujících letech realizována v místě jejich působnosti. Výhodou tohoto řešení bylo zvýšení dostupnosti této vzdělávací služby pro menší knihovny, vyšší počet posluchačů, úspora jejich času a cestovného (Bínová Kádnerová, 2004).

V souvislosti s činností Regionálního výukového centra pro další vzdělávání knihovníků byla na webu SVK koncipována kapitola informací pro veřejné knihovny regionu. Součástí vzdělávání byla poradenská činnost a pravidelné metodické návštěvy s odbornou tematikou přímo v obsluhovaných knihovnách (Bínová Kádnerová, 2000).

Rok 2001 byl rokem přelomovým díky novému knihovnímu zákonu, který vstoupil v platnost. Výkon regionálních funkcí, a tedy i zajištění vzdělávacích služeb, se stalo povinnou složkou činností krajské knihovny a pověřených knihoven. Standard RF *Vzdělávání, semináře a porady* byl zařazen do zásadního krajského koncepčního materiálu *Budování systému kooperace veřejných knihoven Středočeského kraje* (Helcelet, 2001).

²⁰ Městské knihovny – Benešov, Beroun, Kladno (SVK), Kolín, Kutná Hora, Mělník, Mladá Boleslav, Nymburk, Říčany (Praha-východ), Jílové u Prahy (Praha-západ), Příbram, Rakovník.

²¹ European Computer Driving Licence, http://www.ecdl.cz/zakladni_moduly.php

Od roku 2002 bylo zajišťování a rozvoj RF uskutečňované podle přijaté *Koncepce systému kooperace veřejných knihoven v roce 2002*. Systém v sobě zahrnoval již dříve realizované metodické, poradenské, konzultační, vzdělávací činnosti a statistickou činnost. Výsledkem kooperačních činností byla také postupná obnova a posilování profesních vazeb mezi knihovnami, které byly narušeny v 90. letech při transformaci knihoven. Postupně byly krajskými metodikami vytvořeny zásadní vzorové materiály, např. zřizovací listina a knihovní řád, které byly přístupné z webové stránky SVK (Bínová Kádnerová, 2003). Během let 2001–2005 byla rozšířena nabídka vzdělávacích akcí pořádaných krajským metodickým centrem. Souběžně se konaly vzdělávací akce v jednotlivých pověřených knihovnách. Byly to tematicky vytipované akce, sledovány byly novinky v oboru, včetně legislativy a problematiky ekonomické. Okruhy témat vzdělávacích akcí pořádaných v tomto období:

- Regionální literatura, česká literatura a literatura pro děti a mládež;
- Překlady národních literatur (současná německá, italská, americká, francouzská literatura atd.);
- Kurzy pro management knihoven (asertivita a řízení, fundraising apod.);
- Komunikace s uživatelem;
- Práce s dětským čtenářem (příprava akcí, psychologie práce s dětmi v knihovně);
- Odborné knihovnické znalosti (elektronický katalog Clavius, katalogizační pravidla);
- Intenzivní kurz jazykové gramotnosti (angličtina pro knihovníky);
- Školení ekonomů knihoven (např. rozpočtování a vnitropodnikové směrnice);
- Zákony vztahující se k činnosti knihoven (zákon o zaměstnanosti, zákon o ochraně osobních údajů, novela zákoníku práce atd.).

Regionální centrum SVK metodicky spolupracovalo s NK ČR, společně bylo připraveno několik seminářů²². Byla zahájena dlouhodobá spolupráce s některými externími lektory²³. Řada přednášek a školení byla lektorsky zajištěna zaměstnanci SVK v Kladně²⁴ (Bínová Kádnerová, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006).

²² Témata – samostudijní kurzy firmy Gopas, seminář o VKIS.

²³ PhDr. Zdena Brázdová, MgA. Alena Špačková, PhDr. Jarmila Divišová PhD., PhDr. Jana Čeňková.

²⁴ Témata – knihovní zákon, finanční dotace, projekty a granty, knihovnické minimum apod.

Porady pověřených knihoven, větších profesionálních knihoven, porady zpracovatelů statistik, v pověřených knihovnách pak porady neprofesionálních knihovníků se konaly pravidelně a sloužily především k informování o aktualitách v oboru, diskusím a konzultacím.

Následující rok 2006 byl opět rokem přelomovým, tentokrát díky nové *Koncepci podpory knihoven z rozpočtu Středočeského kraje*. V důsledku její platnosti došlo ke snížení počtu pověřených knihoven z 15 na pět (včetně SVK). Došlo rovněž k centralizaci financování a organizačního zajišťování vzdělávacích aktivit do působnosti krajského metodického oddělení SVK v Kladně. Spolupráce s novými pověřenými knihovnami²⁵ se stala mnohem těsnější a všechny spolupracovaly na utváření celokrajského vzdělávacího plánu (Bínová Kádnerová, 2007).

Celková situace kolem výkonu regionálních funkcí v tomto období však nebyla snadná, neboť změna koncepce a změna počtu pověřených knihoven byla velkým zásahem do léta budovaných přátelských vztahů mezi obsluhovanými a pověřenými knihovnami. Některé tím byly násilně přetrženy a mnohé obsluhované i pověřené knihovny proto všechny změny vnímaly velmi negativně. K tomuto zápornému postoji přispěl i fakt, že nová koncepce nebyla s žádnými z pověřených knihoven předem diskutována a knihovny byly obeznámeny až s finální verzí a rozhodnutím. Přesto některé vazby zůstaly i po roce 2006 nadále pevné a malé obecní knihovny se nezdálo neoficiálně obracely i na bývalé pověřené knihovny s žádostmi o metodickou pomoc.

²⁵ MěK Benešov, SVK v Kladně, MěK Kutná Hora, KM Mladá Boleslav, KJD Příbram

4 Stav vzdělávání knihovníků v letech 2006–2012

V období 2006–2012 byly Středočeskou vědeckou knihovnou v Kladně organizovány vzdělávací akce pro knihovníky v rámci výkonu RF a v rámci úspěšných projektů podprogramu VISK2: Mimoškolní vzdělávání knihovníků²⁶. Další vzdělávací aktivity organizované jinými institucemi byly knihovníkům kraje doporučované. Byly to především akce Národní knihovny ČR, Národní technické knihovny, profesních organizací SKIP a SDRUK. Dále to byly některé akce pořádané UISK, např. Jinonické informační pondělky, a e-learningové kurzy pořádané KISK. Účast na těchto akcích sledována nebyla, rozhodovalo o ní vedení jednotlivých knihoven a nemělo žádnou ohlašovací povinnost. V rámci vlastní knihovny či organizace zřizovatelské se z ekonomických důvodů přednášky, semináře a kurzy konaly spíše výjimečně, jejich evidence nebyla KKC vedena.

Vzdělávání v rámci výkonu regionálních funkcí knihoven bylo pro knihovníky výhodnou možností. Pověřené knihovny společně připravovaly vzdělávací plány a organizovaly ty akce, o které byl skutečný zájem a které svou náplní přispívaly ke zvyšování profesní a informační gramotnosti knihovníků v kraji. Počet připravovaných akcí byl závislý také na výši finanční dotace od Středočeského kraje. Od ledna 2006 vstoupila v platnost nová Koncepce podpory knihoven z rozpočtu Středočeského kraje. Jedním z hlavních cílů této nové koncepce bylo převedení finančních zdrojů přímo do poskytovaných služeb knihovnám v kraji nikoli financování systému samotného. Proto koncepce mimo jiné stanovila snížení počtu pověřených knihoven. Jak již bylo uvedeno výše, do roku 2005 zajišťovalo jednotlivé typy regionálních funkcí 15 pověřených knihoven včetně SVK, od roku 2006 jen pět knihoven (Městská knihovna Benešov, SVK v Kladně, Městská knihovna Kutná Hora, Knihovna města Mladá Boleslav a Knihovna Jana Drdy Příbram). Tato změna vedla také k navýšení prostředků, které bylo možné využít i na vzdělávací služby – RF č. 2 – *Vzdělávání knihovníků, semináře, porady* – jako jeden z typů nepřímé podpory knihoven Středočeského kraje (Bínová Kádnerová, Matoušková, 2004).

V prvním období platnosti tohoto systému financování regionálních funkcí, v letech 2006–2007 bylo jen na vzdělávání vyčleněno cca 200 tis. Kč. V následujících letech

²⁶ Finanční spoluúčast a podpora Ministerstva kultury ČR, www.visk.nkp.cz

2008–2009 byla výše krajské dotace na výkon RF mírně snížena, což se projevilo i na finanční částce určené na vzdělávání, dokládá to následující tabulka:

rok	Krajská RF	Z toho vyčerpáno na vzdělávání RF	Dotace MK ČR – VISK2
2006	3.274 tis. Kč	199 tis.	88 tis.
2007	3.274 tis. Kč	253 tis.	300 tis. + 120 tis.
2008	2.956 tis. Kč	188 tis.	66 tis.
2009	2.974 tis. Kč	179 tis.	40 tis.
2010	2.000 tis. Kč	89 tis.	-----
2011	2.000 tis. Kč	48 tis.	22 tis.
2012	2.000 tis. Kč	44 tis.	15 tis.

Tabulka č. 3 – Dotace na RF a dotace z podprogramu VISK2

Zdroj: Výroční zprávy SVK v Kladně z let 2006–2012

V letech 2010–2012 byla dotace opět tentokrát výrazně snížena. V důsledku toho došlo ke snížení počtu organizovaných vzdělávacích akcí (viz tabulka č. 4), přesto se podařilo zachovat obsahovou úroveň této služby jako na počátku zavedení nové koncepce. Bylo žádoucí pokračovat v systematickém vzdělávání knihovníků v kraji, jež bylo v letech předchozích na dobré úrovni.

Zároveň byla využita a čerpána dotace z podprogramu VISK2 (viz tabulka č. 3). V roce 2007 bylo požádáno také o dotaci na obnovu PC učebny v SVK Kladno a za částku 300 tis. byly zakoupeny nové PC a potřebný software. Nové technické vybavení učebny také ovlivnilo zájem knihovníků o proškolení v nových programech, počet kurzů mírně vzrostl (viz oddíl 4.4.2). Naopak v roce 2010 nebylo o dotaci požádáno vůbec z důvodu malého zájmu knihovníků, který byl mimo jiné důsledkem částečného odlivu zájemců do vzdělávacího projektu UZS (viz oddíl 4.4.5).

Rok	Počet akcí	Počet hodin	Obsloužených knihoven	Počet účastníků	Průměrná účast
2006	38	368	394	684	18,0
2007	55	535	499	861	15,7
2008	42	312	405	675	16,1
2009	47	277,5	416	729	15,5
2010	21	137	199	329	15,6
2011	24	138,5	255	395	16,5
2012	28	157	261	481	17,2

Tabulka č. 4 – Statistika vzdělávání knihovníků v SK – vzdělávací akce celkově²⁷

Zdroj: výroční zprávy SVK v Kladně za léta 2006–2012

Tabulka č. 4 ilustruje vývoj celkového počtu všech vzdělávacích akcí a na nich odučených hodin, vývoj počtu účastníků a počtu obsloužených knihoven. Průměrná účast na jedné vzdělávací akci během let se proměnila jen minimálně.

Standard pro dobrou knihovnu ve svém článku č. 11 *Pracovníci knihovny a jejich vzdělávání* popisuje indikátor, podle kterého má být na jednoho pracovníka věnováno minimálně 48 pracovních hodin dalšího oborového vzdělávání a osm hodin na jednoho pracovníka v knihovnách s rozsahem provozní doby menším než 10 provozních hodin týdně (Česko, 2012). V letech 2006–2012 se mohli knihovníci kraje účastnit v průměru 275 výukových hodin ročně, nejméně to bylo 137 výukových hodin v roce 2010. Standard uváděný v metodickém pokynu tak mohli naplnit i za předpokladu, že se museli potýkat s některými problémy. Ty jsou dané různými osobními a pracovními podmínkami, jako jsou: „nedostatek finančních prostředků na straně účastnických knihoven, problémy s uvolňováním pracovníků z profesionálních knihoven s malým počtem pracovníků, rozdílný den v týdnu, kdy má knihovna pro veřejnost zavřeno, neochota provozovatele knihovnicka uvolnit, termín a čas konání vzdělávací akce pro dobrovolné knihovníky“. To jsou dlouhodobé problémy společné pro většinu knihoven v ČR, které uvádí rovněž *Regionální funkce krajských knihoven v roce 2011* (Zemánková, 2012, s. 29). Také proto

²⁷ V tabulce jsou zahrnuty „malé“ akce, kterých se účastní max. 10 osob (např. modelové semináře nebo kurzy PC gramotnosti) i akce určené pro větší počet účastníků (např. přednášky o literatuře).

Krajské knihovnické centrum SVK v Kladně nabízelo vzdělávací alternativu, která bude popsána níže (viz oddíl 4.4.4).

Od roku 2010 měli knihovníci SK možnost elektronického přihlašování na všechny vzdělávací akce pořádané KKC při SVK. Do té doby bylo možné se registrovat jen prostřednictvím e-mailu. Celý systém přihlašování byl propojený s webovou stránkou *Pro knihovny*²⁸, kde bylo možné najít aktuální nabídku všech vzdělávacích aktivit, termíny a popis kurzů PC gramotnosti, statistiku vzdělávacích akcí za uplynulý rok a studijní materiály z přednášek a seminářů.

4.1 Cílové skupiny, formy evaluace a sestavení plánu

Aby bylo možné oslovit tématem vždy konkrétní skupinu knihovníků, byly již v období před rokem 2006 v průběhu realizace výkonu RF stanoveny hlavní cílové skupiny. Jim byly určeny vzdělávací aktivity a byla jim předávána nabídka konkrétních vzdělávacích akcí. Byly to tyto cílové skupiny: pracovníci ve službách, pracovníci dětských oddělení, ředitelé a vedoucí knihoven, ekonomové, pracovníci akvizice a zpracování dokumentů (tyto pracovní pozice jsou v knihovnách SK nejčetnější) a začínající knihovníci na všech pozicích. Pro některé z těchto skupin byly postupně sestaveny více či méně otevřené vzdělávací cykly, např. vzdělávání manažerů, komunikace s problémovým uživatelem (viz oddíl 4.4.1). Vzdělávání metodiků bylo zúženo na porady a s nimi spojené přednášky, zároveň však byli metodici pravidelně zváni na akce pořádané pro ostatní cílové skupiny. Mimo to se pravidelně účastnili porad a každoročních celostátních seminářů s problematikou regionálních funkcí, jejichž odborným garantem je Sekce SDRUK pro regionální funkce.

Zpětná vazba a evaluace byla důležitá pro vyhodnocení uskutečněné vzdělávací aktivity a také pro plánování aktivit dalších. Za hlavní nástroj evaluace uskutečněných vzdělávacích akcí byl považován *hodnotící dotazník*, který byl účastníky vyplňován anonymně vždy bezprostředně po ukončení akce (viz příloha č. 1). Tyto dotazníky posloužily jednak k jejímu celkovému vyhodnocení, úspěšnosti a ke stanovení přínosu účastníkům a zároveň také k získání obecných námětů nebo přímo konkrétních témat pro další přednášku či seminář. Právě tyto požadavky byly vždy zohledněny v nabídce vzdělávání v příštím období.

²⁸ <http://www.svkkk.cz/cs/pro-knihovny/vzdelavani-knihovniku/>

Již od roku 2005 byly elektronicky rozesílány *nabídkové dotazníky* s tématy, jež byly vyhodnoceny jako nejžádanější, tj. byly nejčastěji uváděny v hodnotících dotaznících. Jimi byl zjišťován zájem o konkrétní témata vzdělávacích akcí, které byly uskutečněny v nadcházejícím roce. Tento postup se osvědčil především u pracovníků profesionálních knihoven. Kontakt s neprofesionálními knihovníky zajišťovali metodici z pověřených knihoven a zjišťovali i jejich zájem. Na základě jejich poptávky byly organizovány vzdělávací akce přímo v pověřené knihovně. Následně sestavený vzdělávací plán pro celý kraj tak opravdu odpovídal konkrétním požadavkům a zároveň do něj byly zahrnuty požadavky na kompetence pracovníků knihoven vyplývající z Kartotéky typových pozic a Katalogu prací ve veřejných službách a správě²⁹.

4.2 Místa konání prezenční výuky

Již zavedená místa konání přednášek a seminářů zůstala zachována. Akce byly organizovány pro snadnou dostupnost většině knihovníků nejčastěji v Praze. Především literární přednášky a semináře pro ředitele a vedoucí knihoven se konaly v prostorách Městské knihovny Praha. V prvních letech platnosti nové koncepce 2006–2008 byly další přednáškové a seminární místnosti v Praze pronajímány³⁰.

Dále byly pro pořádání akcí využívány studovny v současných pověřených knihovnách: SVK Kladno, MěK Benešov, MěK Kutná Hora, KMMB a KJD Příbram. Zároveň, po zajištění dostatečné účasti, byly zorganizovány akce v dalších profesionálních knihovnách. V letech 2006–2009 byly vzdělávací akce připraveny také v bývalých PK, konkrétně v MěK Kolín, KVŠ Slaný, MěK Nymburk. Důvodem byla výhodnější dopravní obslužnost v regionech, související časová úspora a lepší dostupnost pro některé pracovníky neprofesionálních knihoven, kteří jsou na tyto akce také zváni. V letech 2010–2012 zůstávají jako místa konání jen Praha (prostory MLP a prostory Krajského úřadu SK), Kladno, Benešov, Kutná Hora, Mladá Boleslav a Příbram.

²⁹ http://www.mpsv.cz/files/clanky/8980/Katalog_praci_UZ_1_10_2010.pdf

³⁰ Např. učebny NOTIA, Středisko vzdělávání spol. s r.o., Českého institutu interních auditorů nebo SMOSK K-centrum.

4.3 Spolupráce s lektory a dalšími organizacemi

Opravdu zásadním momentem při organizování vzdělávacích aktivit byl výběr lektora. V některých případech se jednalo o prosté pokračování již dříve založené spolupráce. Tak tomu bylo v případě lektorky měkkých dovedností PhDr. Zdeňky Brázdové (firma ADVERS Brno), která sestavila pro ředitele a vedoucí knihoven cyklus seminářů (viz oddíl 4.4.1), jehož realizace byla zahájena již v roce 2005. Bohatým zdrojem lektorů byly fakulty vysokých škol, především Filosofická fakulta Univerzity Karlovy. Dalším důležitým zdrojem byly: portál *iliteratura*³¹ a databáze lektorů a přednášek provozovaná SKIP³². Ale také doporučení a kontakty získané od spolupracujících organizací³³ a vzájemná výměna informací s pracovníky dalších krajských knihoven.

Pro zajištění co nejkompexnější nabídky byla v roce 2006 zahájena spolupráce s některými organizacemi. Především společnost *Neziskovky.cz*, byla na základě objednávky schopna některé akce zajistit lektorsky a současně v Praze poskytla vhodné prostory pro výuku. Zvláště semináře o efektivní komunikaci s uživateli knihoven byly zpočátku pořádány ve spolupráci s touto organizací. *Český a moravský účetní dvůr* byl osloven již v roce 2005 k zajištění jedné specializované přednášky pro ředitele a ekonomy. Poté následovalo předávání nabídky jednotlivých seminářů organizovaných ČMUD přímo profesionálním knihovnám v kraji. Pokračovala dlouhodobá spolupráce s *Městskou knihovnou v Praze* zahájená již v minulém období. Spočívala nejen ve využití výukových prostor MLP a participující účasti pracovníků MLP, ale také ve vzájemné vstřícnosti a dohodě na konkrétních tématech vzdělávacích akcí. Knihovníci Středočeského kraje byli rovněž zváni na některé akce, které MLP pořádala. Dalším významným partnerem byl *LABYRINT Středisko volného času vzdělávání a služeb*³⁴, v jehož spolupráci byly organizovány praktické rukodělné semináře především pro pracovníky dětských oddělení knihoven. Spolupráce s profesními organizacemi SKIP a SDRUK byla v tomto období spíše na formální úrovni, knihovníkům v kraji bylo doporučováno členství v organizacích a účast na akcích jimi pořádaných.

³¹ <http://www.iliteratura.cz/>

³² <http://www.skipcr.cz/odborne-organy/sekce-vzdelavani/besedy-prednasky-prehled/view>

³³ Např. <http://www.neziskovky.cz/>

³⁴ <http://www.labyrint-svc.cz/cz/uvod/>

4.4 Možnosti / zdroje vzdělávání knihovníků v SK

4.4.1 Vzdělávání v rámci RF

Koncepci podpory knihoven z rozpočtu Středočeského kraje z roku 2005 byla stanovena nutnost efektivního nakládání s financemi poskytnutými na výkon RF. Proto se konaly vzdělávací akce vždy podle plánu a na základě konkrétních požadavků. Pro maximální efektivnost byl s pověřenými knihovnami dohodnutý minimální počet účastníků u jednotlivých typů vzdělávacích aktivit:

- přednášky: překladová literatura, české literární dění, literatura pro děti a mládež – min. 20 účastníků,
- semináře: pro management knihoven, psychologie práce s dětským čtenářem – min. 15 účastníků,
- praktické semináře: rukodělné / výtvarné, efektivní komunikace, odborné činnosti – min. 10 účastníků,
- kurz knihovnického minima (přednášky, semináře a exkurze) – min. 6 účastníků.

Nejčastěji byly při vzdělávacích aktivitách připravovaných v rámci RF využity následující metody³⁵: metody teoretické – klasická přednáška³⁶, přednáška s diskusí³⁷, seminář³⁸ či studium literatury. Z teoreticko-praktických metod to byly metody trenažerového výcviku (modelové situace, praktická cvičení) a brainstorming³⁹. Z praktických metod byla zahrnuta exkurze.

³⁵ Členění metod podle obsahového zaměření – jedno z nejrozšířenějších, akcentuje aktivitu lektora, který použitou metodou činí výuku maximálně efektivní. Jiná možná dělení metod vychází z rozdílných kritérií, např. podle interakce, podle cíle výuky (Šerák, 2009, s. 68).

³⁶ přednáška – nejběžnější vzdělávací metoda, monologická forma ze strany lektora (Palán, 1997, s. 96)

³⁷ diskuse – dialogická metoda, dochází k výměně informací (názorů) mezi účastníky (Palán, 1997, s. 31)

³⁸ seminář – forma vzdělávání dospělých, kdy po krátkém úvodu následuje diskuse, forma prohlubování poznatků na povšechně známé téma (Palán, 1997, s. 105)

³⁹ brainstorming – metoda hledání řešení skupinovou diskusí, pravděpodobnost nalezení řešení je přímo závislá na množství nápadů (Palán, 1997, s. 15)

Rok	Počet akcí	Počet hodin	Obsloužených knihoven	Počet účastníků	Průměrná účast
2006	24	108	367	562	23,4
2007	34	200	370	684	20,1
2008	29	146,5	384	561	19,3
2009	35	187,5	389	603	17,2
2010	21	137	199	329	15,6
2011	16	78,5	211	325	20,3
2012	22	112	222	424	19,3

Tabulka č. 5 – Statistika vzdělávání knihovníků ve Středočeském kraji v rámci RF⁴⁰

Zdroj: výroční zprávy SVK v Kladně za léta 2006–2012

Počet akcí a jejich účastníků byl závislý na odlišných místních podmínkách, jak již bylo uvedeno výše. Pro rok 2011 bylo zásadní, že došlo k částečnému odlivu účastníků do vzdělávacího projektu UZS, který je popsán níže (viz oddíl 4.4.5), což se promítlo i do počtu akcí uskutečněných v tomto roce. Počet vyučovacích hodin jednotlivých tematických typů vzdělávacích aktivit je uváděn dále v textu. Byly to aktivity, které byly pravidelně obsaženy v ročních celokrajských plánech a pro knihovníky byly vždy zcela zdarma.

Kromě již popsaných problémů je třeba také zmínit problémy velkého obsluhovaného regionu – rozlohou i počtem knihoven je SK největší kraj ČR. Neevidovaná fluktuace personálu knihoven a s tím spojený roztržitý zájem o jednotlivá témata znesnadňovaly plánování vzdělávacích akcí. Zároveň četnost veškerých aktivit v knihovnách i jiných akcí, kterých se knihovníci účastní, násobily problémy s volbou vhodných termínů anebo znamenaly částečný odliv účastníků. Přesto tyto obtíže zde vždy byla snaha dodržet stanovený roční plán a systém poskytovaných vzdělávacích služeb.

4.4.1.1 Překladová literatura

Přehled o literárním dění, o novinkách beletristických i populárně naučných knih bude vždy zásadní požadavek kladený na knihovníky. Zejména pak na pracovníky akvizice, kteří doplňují fondy veřejných knihoven. Dokládá to také zájem samotných

⁴⁰ V tabulce nejsou zahrnuty kurzy PC gramotnosti, které byly spolufinancovány MK ČR (podprogram VISK2).

pracovníků knihoven pravidelně zjišťovaný při evaluaci a vyhodnocování konkrétních akcí.

Přednášky zaměřené na jinojazyčnou literaturu byly určeny nejen akvizitérům a pracovníkům ve službách. Věnovaly se současné národní literatuře vždy za určité období. Byli při nich představeni významní autoři daného období a oceňovaná díla, která se objevila v českém překladu. Byl poskytnut také přehled o nakladatelstvích, která se specializují na vydávání překladů té které národní literatury. Často byly popsány i metody, pomocí nichž byla díla k překladu vybírána. Součástí přednášek bylo také upozornění na významné překladaře a v neposlední řadě i přehled o základních dílech odborné literatury orientované na danou jazykovou oblast. Ve většině případů lektori připravili pro účastníky krátký a stručný sylabus, jenž byl k dispozici při zahájení přednášky.

Takto koncipované přednášky dále pokračovaly a volně na sebe navazovaly. Jejich několikiletá periodicitu, odvozená od množství dané národní literární produkce, umožnila aktuálně a přehledně mapovat současný stav především překladů do českého jazyka. Byl tak poskytován přehled právě těch titulů, které mohli mít knihovníci ve fondu a mohli o nich podat potřebné informace svým čtenářům. Přehledná tabulka (viz příloha č. 2) dokládá, že snahou bylo předkládat knihovníkům ucelené informace především o národních literaturách evropských zemí, zemí sousedících s ČR a dále zemí, jejichž literární produkce je objemná a je zde předpoklad, že bude také bohatá na české překlady. Převážně čtyřhodinové přednášky doprovázené prezentací a vhodně volenými ukázkami z vybraných knih byly vždy doplněny závěrečnou diskusí. Konaly se minimálně 4x ročně.

4.4.1.2 České literární dění

Stále častější požadavky na přednášky o české literatuře, vyplývající z evaluace, vedly k oslovení PhDr. Petra Šrámka, PhD.⁴¹, který vypracoval stručné teze pro cyklus přednášek pod společným názvem *Současné české literární dění* (viz příloha č. 3). Bylo naplánováno připravit optimálně osm setkání ve dvou letech. Na celém cyklu se podíleli celkem čtyři lektori⁴² a v případě potřeby byli osloveni další odborníci na konkrétní témata, např. znalec brakové literatury, sci-fi nebo nakladatelský pracovník. Dvouletá periodicitu by

⁴¹ pedagog Ústavu české literatury a literární teorie, FF UK

⁴² Mgr. Marta Ljubková, PhDr. Petr Šrámek Ph.D., PhDr. Dagmar Mocná, PhDr. Vlado Ríša

umožnila zmapovat aktuálně a přitom relativně podrobně literární události i „provoz“ na české literární scéně.

V roce 2008 byl cyklus zahájen. Přednášky byly určeny především pracovníkům ve službách a akvizitérům. Při každé z nich se lektor zaměřil na výrazné počiny a zásadní autory, aby poskytl ucelený přehled o české literatuře. Nutně byl do cyklu zařazen větší počet přednášek o prozaických dílech, neboť z pochopitelných důvodů, tj. převaha prozaických děl ve fondech knihoven, největší profesní zájem mají knihovníci právě o prózu. Lektor hodnotil a doporučil některé stěžejní tituly a autory. Osobní pohled lektora byl knihovníky vždy dobře přijímán a uznáván, především hodnocení titulů z hlediska čtivosti a přitažlivosti pro čtenáře. Dostatečný zájem o přednášky s tematikou české literární produkce a kulturního dění zajistilo pokračování celého cyklu. Jeho další profilace pak byla závislá na výše zmíněných hodnotících dotaznících, tj. na konkrétních preferencích účastníků přednášek. Opět to byly čtyřhodinové přednášky doprovázené názornou prezentací a byly vždy doplněny závěrečnou diskusí.

4.4.1.3 Literatura pro děti a mládež

Zájem další cílové skupiny pracovníků knihoven, pracovníků v dětských odděleních i akvizitérů o dětskou literaturu byl trvalý. Vyplývalo to z pravidelně vysoké návštěvnosti takto zaměřených přednášek. Pro toto téma se osvědčila spolupráce s PhDr. Janou Čeňkovou⁴³. Její přednášky na sebe volně navazovaly, upozorňovala při nich na nové tituly knih pro děti a mládež a poskytla tak knihovníkům dobrý přehled. Součástí přednášek bylo také odkazování na související významné počiny či knihovny, např. Sukovu knihovnu⁴⁴. Knihovníci pak také díky takto získaným informacím mohli snáze naplňovat svůj cíl výchovy dětských čtenářů. Přednášky s diskusí a následnou vzájemnou výměnou zkušeností byly 3–4 hodinové a jejich periodicita byla přibližně jedenkrát za dva roky. Přednáška o dětské literatuře se konala většinou v Praze. Jedenkrát se uskutečnila také v PK v Benešově, kam spolu s lektorkou přijela i autorka knih pro děti Mgr. Alena Ježková, Ph. D., která svým příspěvkem přednášku velmi obohatila.

⁴³ literární kritička a editorka, předsedkyně České sekce IBBY (Mezinárodní sdružení pro dětskou knihu)

⁴⁴ při Národním pedagogickém muzeu a knihovně J. A. Komenského

4.4.1.4 Práce s dětským čtenářem

Pro pracovníky dětských oddělení knihoven je nezbytné, aby kromě výše uvedené literatury pro děti mládež dobře zvládali efektivní komunikaci se svými čtenáři⁴⁵. Série volně navazujících seminářů určených právě jim byla zahájena v roce 2006. Semináře byly zaměřeny na komunikativní dovednosti i na řešení některých konfliktních situací. Byl při nich uplatňován také praktický nácvik. Byly využívány psychosociální hry, sloužící k rozvoji psychických a sociálních dovedností jedince. Zde jsou uvedena některá dílčí témata těchto seminářů:

- Dětské čtenářství a výchova k němu;
- Specifika věkových kategorií a knihovnické akce pro ně;
- Problémy nadaných dětí;
- Zvláštnosti chování romských dětí;
- Práce s dětskými handicapovanými čtenáři;
- Biblioterapie a léčba pohádkou.

Pravidelnou součástí čtyřhodinových seminářů byla výměna praktických zkušeností a rozbor některých reálných problémových situací v závěrečné diskusi. Lektorka tedy byla zároveň v roli moderátora. Na tomto volném cyklu se podílelo celkem šest lektorek⁴⁶. Periodicita těchto seminářů byla jedenkrát ročně s přihlédnutím k aktuálnímu zájmu knihovníků.

4.4.1.5 Výtvarné semináře

Především pro pracovníky dětských oddělení knihoven byly určeny praktické rukodělné / výtvarné semináře. Na nich se seznamovali s nejrůznějšími materiály a technikami tvorby drobných předmětů, výrobků a dárků a vše si sami prakticky vyzkoušeli. Tyto postupy mohli knihovníci využít při přípravě akcí v knihovnách i běžné práci se svými dětskými čtenáři. Některé z těchto seminářů byly úzce tematicky zaměřené na lidové zvyky a svátky. Tyto typy akcí se pravidelně konaly v místech PK, v Kladně a Kutné Hoře. Osvědčená a výborná spolupráce byla s lektorkou a výtvarnicí Kateřinou

⁴⁵ tuto kompetenci uvádí také Národní soustava povolání

⁴⁶ Psycholožky PhDr. Jarmila Divišová PhD., Mgr. Elena Wagnerová, Mgr. Jaroslava Stolařová, Mgr. Zlata Houšková (NK ČR), speciální pedagožka PaedDr. Renata Wolfová.

Dolejší pro obsluhovaný region Kutná Hora a lektorkami již uvedeného *LABYRINTU Střediska volného času vzdělávání a služeb* pro obsluhovaný region Kladno. Periodicita praktických seminářů byla dvakrát ročně pro region Kutná Hora a v rámci celokrajného vzdělávání jedenkrát ročně (v Kladně). Také v rámci těchto seminářů si knihovníci vzájemně spontánně vyměňovali zkušenosti a předávali si tipy a nápady na vhodné akce pro veřejnost. Na závěr každý účastník získal písemné návody a podklady pro činnost v knihovně.

4.4.1.6 Efektivní komunikace s uživateli knihoven

K profesnímu a osobnostnímu růstu středočeských knihovníků přispíval rovněž cyklus modelových seminářů o mezilidské komunikaci. Knihovnický byla v minulosti často vyslovována potřeba konzultací nad otázkami jednání s problémovými nebo přímo konfliktními uživateli. Proto již v roce 2004 se uskutečnilo několik jednotlivých seminářů zaměřených na tuto problematiku. Ukázalo se jako žádoucí nabídnout jim pokud možno komplexní vzdělávací program. Příprava již konkrétních námětů zamýšleného cyklu seminářů byla svěřena do rukou MgA. Aleny Špačkové, která vyučuje mimo jiné předměty *Komunikační dovednosti a Kultura mluveného projevu* na Husitské teologické fakultě UK a je lektorkou kurzů moderní rétoriky pro dospělé.

MgA. Špačková vybrala stěžejní témata a rozčlenila je do osmi šestihodinových seminářů (viz příloha č. 4), jež na sebe svou problematikou volně navazovaly a jejich náplně se vzájemně prolínaly. Již od počátku bylo žádoucí připravovat tyto semináře jako modelové, proto byli knihovníci předem informováni o nutnosti opravdu aktivního zapojení se po celou dobu každého setkání. Stejně vhodné, nikoli však nutné, bylo, aby se všech seminářů účastnili stálí frekventanti. Záměrem bylo, umožnit jim absolvování celého cyklu, projít jednotlivými tréninky v komunikaci a být tak co nejlépe připraveni do každodenní praxe. Aby byla zachována možnost interaktivní výuky, účastnilo se vždy jen 10–12 osob. První dva semináře se konaly již v roce 2005, cyklus dále pokračoval s četností dvou seminářů za rok až do roku 2009, kdy byl uzavřen. Pro velký počet zájemců o některá témata, např. druhy otázek či asertivní jednání, bylo několik seminářů zopakováno. Na celém cyklu i jednotlivých seminářích měla lektorský podíl jen jedna lektorka, díky tomu mohla sledovat určitý posun stálých účastníků, vyhodnocovat jej a podle potřeb eventuálně následující seminář drobně upravit a doplnit.

Hlavním cílem cyklu bylo naučit a procvičit s frekventanty seminářů vhodné komunikační techniky, asertivní jednání, aktivní naslouchání, vyjednávání a zároveň následně v praxi uhájení hranic své profesní role. Na seminářích byla většinou všechna tréninková vystoupení účastníků, tj. zadaná modelová komunikační situace, snímána videokamerou. Pak následoval důkladný rozbor těchto krátkých záznamů lektorkou, její doporučení a další trénink. Ke každému vystoupení se vždy mohli vyjádřit, zhodnotit jej, také všichni účastníci semináře. Pro prezentace frekventanti používali konkrétní situace ze své vlastní praxe, např. úvodní promluvu ke čtenářům před besedou.

V průběhu cyklu se potvrdilo, že absolvování seminářů s natáčením modelových situací a jejich následný rozbor je pro účastníky velmi zatěžující a stresující. Nejsou rádi, je-li jejich výkon zaznamenáván kamerou, ani pro účely výuky. Ze závěrečných hodnotících dotazníků však jednoznačně vyplynulo, že si účastníci uvědomovali, že právě tato forma výuky bývá nejúčinnější, a hodnotili celý cyklus jako velice přínosný, a to i pro jejich osobní rozvoj.

Některé náměty (asertivní jednání, prezentace či rozhovor s konfliktním čtenářem) byly na základě vyžádání využity pro další jednotlivé semináře konané přímo v městských knihovnách Středočeského kraje za přizvání dalších knihovníků z okolních obcí. Bylo to v knihovnách v Kolíně, v Kutné Hoře, v Nymburku, ve Slaném a v Kladně. Mimo uvedený cyklus se uskutečnil také celodenní workshop s názvem *Nepřizpůsobiví uživatelé knihoven*⁴⁷, ze kterého vzešlo tzv. *Desatero pro komunikaci* sestavené lektorkou i účastníky a zařazené do studijních materiálů⁴⁸ na webovou stránku SVK – pro knihovny.

4.4.1.7 Semináře pro manažery knihoven

Systematické vzdělávání ředitelů a vedoucích knihoven bylo odstartováno již v roce 2005, kdy oslovená lektorka PhDr. Zdena Brázdová vypracovala návrh cyklu seminářů. Do sedmi základních modulů zahrnula nejdůležitější oblasti a témata, která pracovník na manažerské pozici v knihovně využije, když celkově řídí a koordinuje její činnost a zodpovídá za tvorbu strategie směřující k naplnění stanovených cílů knihovny. Hlavním cílem cyklu byl rozvoj individuálních a sociálních předpokladů právě pro výkon činností

⁴⁷ Uskutečnil se v roce 2012 v SVK Kladno, lektor Mgr. Petra Mašková (Speciálně pedagogické centrum Kladno).

⁴⁸ http://www.svkl.cz/files/soubory_ke_stazeni/desatero-pro-komunikaci.doc

v managementu knihoven. Jednotlivé moduly / semináře byly zaměřeny např. na zásady vedení pracovního kolektivu, metody a techniky hodnocení výkonu, personální management. Stručný obsah a rozsah modulů popisuje příloha č. 5. Periodicita těchto seminářů byla dvě akce za rok. Celý cyklus se uskutečnil v letech 2005–2010. Lektorsky se na něm podílelo celkem pět osob⁴⁹.

Sedm původně sestavených modulů bylo navýšeno o další čtyři navržené lektorkou. Zájem o ně ze strany ředitelů a vedoucích knihoven byl zřejmý z dotazníků hodnotících předešlé semináře. Cyklus byl koncipován jako otevřený, bylo tedy možné k původnímu obsahu zařadit další velmi aktuální téma projektového řízení, které bylo specifikováno na zpracování projektů do fondů EU. V tomto případě bylo nesmírně cenné obohacení výkladu o osobní zkušenosti oslovené lektorky Bc. Michaely Kožíškové, projektové manažerky KK Karlovy Vary. Dále byly zařazeny semináře s tématy:

- Osobnostní rozvoj a vzdělávání pracovníků v organizaci;
- Motivace zaměstnanců knihoven;
- Koučování v manažerské praxi.

Každý z šestihodinových seminářů byl lektorkami veden interaktivně. Často byly vkládány teoreticko-praktické výukové metody – prvky workshopu, např. brainstorming. Diskuze byla také součástí těchto vzdělávacích akcí a vždy byla doporučena vhodná literatura k samostudiu.

Mimo tento cyklus byla ředitelům a vedoucím knihoven nabídnuta další témata, např. zákon o ochraně osobních údajů, právní minimum pro vyhledávání pohledávek, zákoník práce platný od 1. 1. 2007, marketing v knihovnách, autorské právo a knihovny. Nejčastější metodou byla přednáška s diskusí, obvykle čtyřhodinová.

4.4.1.8 Odborné činnosti v knihovnách

Pracovníkům knihoven byly nabízeny vzdělávací akce zaměřené na jednotlivé odborné činnosti. Byla tak zachována kontinuita s předchozími roky. Cílem bylo pokrýt oblast profesního zájmu pracovníků v přímých službách, akvizitérů, katalogizátorů,

⁴⁹ PhDr. Zdena Brázdová (ADVERS Brno), PaedDr. Olga Medlíková (externí lektor ICN Praha), Mgr. Marie Heiplíková (Asociace trenérů a konzultantů managementu), MgA. Alena Špačková (HTF UK), Bc. Michaela Kožíšková (projektová manažerka KK Karlovy Vary).

referenčních pracovníků a pracovníků správy fondů a zajistit tak zvyšování informační gramotnosti. Zde jsou uvedena konkrétní proškolená témata:

- Katalogizace podle AACR2;
- Knihovnické informační portály a zdroje;
- Lekce informační výchovy uživatelů;
- Práce se seniory v knihovnách⁵⁰;
- Trénink paměti;
- Knihovnické výkaznictví a statistika;
- Praktické rešeršování;
- Školení AKS - program Clavius⁵¹;
- E-čtečka a e-knihy v knihovně;
- Článeková bibliografie.

Lektory byli většinou odborní pracovníci SVK. Metodou těchto čtyřhodinových akcí byla přednáška s diskusí či seminář. Jejich četnost byla závislá na prokázaném zájmu knihovníků (prostřednictvím dotazníků) a na aktuálních novinkách v oboru. Některá témata byla rovněž součástí Kurzů knihovnického minima (viz níže).

4.4.1.9 Kurzy knihovnického minima

Tradiční každoroční proškolení začínajících pracovníků knihoven a pracovníků bez odborného vzdělání pokračovalo i v tomto období. Cílem bylo poskytnout základní informace z knihovnického oboru, nabídnout minimální, ale ucelený program, který bude startovním „stupínkem“ k dalšímu profesnímu vzdělávání. Již v minulých letech sestavený program jednotlivých přednášek a seminářů byl aktualizován (viz příloha č. 6). Rozsah celého kurzu vzrostl ze 16 na 20 vyučovacích hodin po 60 minutách. Rozdělen byl na pět setkání (vždy 1x týdně) po čtyřech hodinách. Kurz byl lektorsky zajištěn výhradně odbornými pracovníky SVK, kteří přednášeli o knihovnické legislativě, o službách knihoven, o akviziční činnosti i zpracování knih atd. Většina témat byla vyučována formou přednášky, některá byla pojata jako praktické semináře. Součástí kurzu byla exkurze po všech provozech SVK. Na závěr každý účastník vypracoval test, na jehož základě získal

⁵⁰ Lektorka Mgr. Zlata Houšková (NK ČR).

⁵¹ Knihovní systém Clavius má většina profesionálních knihoven v kraji. Lektora zajistila firma LANius s. r. o. Tábor.

osvědčení o absolvování (bez certifikátu MŠMT ČR). Testy mohli frekventanti kurzu zpracovávat s využitím studijních materiálů, které získali při zahájení kurzu, a svých vlastních poznámek. Také proto byla kontrola takto vyplněných testů vykonána společně, další vyhodnocování prováděno nebylo. Vyplněné testy sloužily také jako doklad o absolvování celého kurzu a zároveň jako hodnoticí materiál, neboť současně obsahovaly několik otázek o spokojenosti s výukou a celým kurzem.

Největší počet účastníků byl vždy z řad neprofesionálních knihovníků, byla zaznamenána účast také ze sousedních krajů (Plzeňský, Ústecký), na kurz se přihlásilo i několik pracovníků knihoven jiných typů (školní, muzejní atd.). Kurz se uskutečnil také speciálně pro neprofesionální knihovníky mladoboleslavského regionu v KMMB a kutnohorského regionu v Městské knihovně v Kolíně.⁵²

4.4.1.10 Neformální setkání knihovníků

Při metodických návštěvách v knihovnách bylo zjištěno, že knihovníkům chybí častější vzájemný osobní kontakt, při kterém by si mohli vyměnit své zkušenosti, doporučit si některá řešení pracovních problémů, pohovořit si o novinkách v oboru. Proto se krajsí metodici v roce 2010 rozhodli připravit ve spolupráci s Městskou knihovnou v Kralupech nad Vltavou první neformální setkání. Byl připraven krátký program, který měl však jen podpůrnou funkci. Cílem bylo vytvořit pro zúčastněné knihovníky prostor pro neformální diskusi, přátelské povídání si. Protože toto první setkání bylo úspěšné, byla připravena další v jiných knihovnách kraje.⁵³ Po úvodním krátkém programu vždy následovala představení jednotlivých knihovníků a jejich knihoven, některá doplněná prezentacemi. Volně plynoucí diskuse naplnila všechn čas. Cca čtyřhodinová opravdu neformální setkání se konala 1x ročně, vždy přímo v hostitelské knihovně za účasti krajských metodiků.

⁵² V KMMB se uskutečnil v roce 2007 a 2010; v MěK Kolín v roce 2009.

⁵³ Uskutečnila se v roce 2010 ve Vzorné lidové knihovně Velké Popovice, v roce 2011 v MěK Březnice a v roce 2012 v MěK Zruč nad Sázavou.

4.4.1.11 Další vzdělávací akce v rámci RF

Všem zájemcům, bez ohledu na jejich zařazení do cílové skupiny, z řad knihovnické veřejnosti pak byly určeny další vzdělávací akce – exkurze a přednášky s diskusí:

- exkurze do Památníku Karla Čapka,
- exkurze do Knihovny a tiskárny pro nevidomé K. E. Macana⁵⁴,
- Literatura a hudba⁵⁵,
- Mýty, iluze a předsudky českého knihovnictví⁵⁶.

Tyto aktivity byly nabídnuty nárazově na základě doporučení či v případě aktuálního zájmu knihovníků. Časová dotace byla 2–4 hodiny.

4.4.2 Kurzy PC gramotnosti – podprogram VISK2

Jak již bylo uvedeno, organizování kurzů v PC učebně SVK bylo zahájeno v roce 2000. Kurzy se vždy konaly za finanční spoluúčasti Ministerstva kultury ČR⁵⁷ a dodržování všech stanovených podmínek. Proškolování byli pracovníci veřejných knihoven i knihoven specializovaných / jiných sítí (muzejní, školní, archivní, lékařské, výzkumných ústavů atd.).

Výuka se uskutečňovala v počítačové učebně SVK v Kladně, která byla vybavena 11 PC, dataprojektorem s vizualizérem, pořízenými z dotace MK ČR v roce 2007. Od roku 2007 byly některé kurzy vyváženy do větších městských (i pověřených) knihoven⁵⁸. Kurzy tak mohli absolvovat i neprofesionální knihovníci, kteří by do učebny v Kladně nebyli schopni dojíždět. Podmínkou byl vždy dostatek výukových míst – obvykle 10, aby každý účastník pracoval u svého PC, a plná obsazenost učeben.

Rozsah a obsahová náplň kurzů odpovídala ECDL (European Computer Driving Licence), tzv. evropskému řidičáku na počítač. Cílem základních i nadstavbových kurzů bylo naučit knihovníky pracovat především s informačními a komunikačními

⁵⁴ Obě exkurze uskutečněny v roce 2012.

⁵⁵ Uskutečněna v KJD Příbram v letech 2011, 2012. Lektor PhDr. Jaroslav Císař.

⁵⁶ Uskutečněna v KMMB v roce 2012. Lektorka Mgr. Jaroslava Štěrbová (MLP).

⁵⁷ Podprogram VISK2 – Mimoškolní vzdělávání knihovníků.

⁵⁸ MěK Kutná Hora, MěK Rakovník, MěK Nymburk, KJD Příbram, KVŠ Slaný.

technologemi a pracovat v jednotlivých programech MS Office. V letech 2006–2012 byla knihovníkům předkládána nabídka, která vycházela vždy ze současného technického vývoje a software používaného ve většině knihoven. Od roku 2008 se jednalo také o specializované a inovační kurzy. Náplní specializovaných kurzů byla např. grafická úprava obrázků a fotografií, prezentace knihovny v sociálních sítích nebo způsoby vyhledávání v knihovnických elektronických zdrojích – JIB, databázi Medvik, ale i Google Scholar atd. Kurzy inovativní byly zaměřené na porovnání starších verzí programů MS Office s těmi novými. Předpokladem k účasti byla alespoň běžná znalost práce s PC. Pro neprofesionální knihovníky pak byl v nabídce také kurz kombinovaný⁵⁹, ve kterém bylo vyučováno základům práce s osobním PC včetně seznámení s internetem a programy MS Word a MS Excel (viz příloha č. 7).

Výuka byla rozdělena po pěti hodinách (á 45 minut), vždy jeden den v týdnu. Rozsah kurzů se pohyboval od 5 do 30 vyučovacích hodin v závislosti na tématu. Každý z účastníků pracovat u svého PC a mohl si tak prakticky vyzkoušet probíranou látku a úkol. Na závěr kurzu vypracoval každý posluchač znalostní test a vyplnil anonymní dotazník, ve kterém zhodnotil kvalitu výuky, odborné znalosti lektora, technické vybavení apod. Vždy pozitivně byla hodnocena zejména vysoká úroveň kvality výuky, trpělivost a zkušenost lektorky. Lektorka Mgr. Anna Nováková⁶⁰ má certifikát ECDL a má oprávnění tyto kurzy školit i testovat. Přínosem a cílem kurzů bylo zvýšení a udržení úrovně odborné kvalifikace knihovníků při současném vývoji ICT a softwaru používaného v knihovnách.

⁵⁹ Celkem 20 hodin výuky.

⁶⁰ Spolupráce s ní zahájena již v roce 2000.

Rok	Počet akcí	Počet hodin	Obsloužených knihoven	Počet účastníků	Průměrná účast
2006	14	260	27	122	8,7
2007	21	335	129	177	8,4
2008	13	165,5	21	114	8,8
2009	12	90	27	126	10,5
2010	--	--	--	--	--
2011	8	60	44	70	8,8
2012	6	45	39	57	9,5

Tabulka č. 6 – Statistika kurzů počítačové gramotnosti ve Středočeském kraji⁶¹

Zdroj: výroční zprávy SVK v Kladně za léta 2006–2012

Jak dokládá tabulka č. 6, počet uskutečněných kurzů i jejich účastníků byl kolísavý. Také u PC kurzů byl vždy zjišťován předběžný zájem, na jehož základě byl sestaven výukový plán. Přesto se občas projevila nekázeň knihovníků, v některých případech účastník z různých důvodů účast odřekl těsně před zahájením kurzu a možnost získat náhradníka tak byla téměř nulová. Proto je v mnoha případech průměrná účast knihovníků menší než 10 osob.

Většina dlouholetých knihovníků v kraji již byla během let, kdy byly kurzy v SVK pořádány, proškoleni. Nově příchozí práci s počítačem a základními programy již ovládají ze školy nebo předchozího zaměstnání. Současně nemalý počet knihovníků navštěvoval kurzy pořádané NK ČR v Praze, pro snadnější dostupnost a menší časovou náročnost. Další část knihovníků (především těch neprofesionálních) nemá vůbec možnost se kurzů účastnit, přestože by o ně měla zájem.

4.4.3 Porady pracovníků knihoven

Významným vzdělávacím a informačním prostředkem byly pravidelné porady. Pro zástupce profesionálních knihoven celého kraje se konaly porady obvykle jedenkrát ročně.

⁶¹ V roce 2010 nebyl projekt do podprogramu VISK 2 zpracován pro malý počet zájemců.

Kromě aktuálních informací z oboru byla jejich součástí vždy krátká přednáška, např. na téma benchmarking knihoven, statistika a její proměny, autorský zákon.⁶²

Porady v pěti obsluhovaných regionech byly metodiky PK organizovány různě. V některých PK byly společné pro profesionální i neprofesionální knihovny, jinde byly jejich porady oddělené. Pro velkou rozlehlost regionů se konalo v letech 2006–2009 i několik porad neprofesionálních knihovníků za sebou, vždy v městských knihovnách (bývalých pověřených), které byly pro ně co možná nejlépe dostupné. Tabulka dokládá počet porad v jednotlivých letech:

Rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Počet porad	33	34	30	31	22	23	10

Tabulka č. 7 – Statistika porad knihovníků ve Středočeském kraji⁶³

Zdroj: sumáře výkonu RF v kraji za léta 2006–2012

V letech 2010–2012 se počet porad výrazně snížil, místem konání byly již téměř výhradně PK. Řešení některých problémů a sdělování aktuálních informací se proto více odehrávalo prostřednictvím telefonátů, e-mailů a samozřejmě při metodických návštěvách. Kratší přednášky byly často součástí porad i v pověřených knihovnách. Konaly se také porady metodiků a ředitelů PK, ty však měly více informačně organizační charakter. Metodici byli zároveň pravidelně zváni na další akce organizované primárně pro jiné cílové skupiny.

4.4.4 Samostudium

Samostudium byla další alternativa, kterou knihovníci využívali. Krajské knihovnické centrum SVK v Kladně jim na své webové stránce⁶⁴ nabízelo materiály ze seminářů a přednášek, které organizačně zajišťovalo. Většinou se jednalo o sylaby a prezentace. Dále jim doporučovalo studium odborných knihovnických časopisů tištěných i on-line přístupných na internetu, např. *Čtenář*, *Ikaros*. Pravidelný informačně vzdělávací bulletin *Mezi námi*, který KKC vydávalo v elektronické podobě, byl přístupný také na

⁶² Lektori z NK ČR.

⁶³ Zahrnuty jsou jak porady metodiků tak ředitelů PK.

⁶⁴ <http://www.svkl.cz/cs/pro-knihovny/vzdelavani-knihovniku/>

webu⁶⁵. Jeho účelem bylo přinášet drobné metodické články, rady a tipy pro práci v knihovně. Původně byl určen spíše neprofesionálním knihovníkům, ale ukázalo se, že je zajímavým zdrojem informací i pro knihovníky profesionály. Postupně v něm přibývalo více příspěvků z jednotlivých knihoven SK. Rovněž bylo doporučováno samostudium *Elektronických studijních textů UISK*. Také zapojení knihovníků do elektronické konference *Knihovna* jim umožnilo získávat nejaktuálnější informace z oboru a diskutovat o nich, proto byla účast v této e-konferenci pravidelně doporučována.

4.4.5 Další možnosti

Od září 2009 mohli pracovníci některých knihoven využít kurzů, které byly organizovány Unií zaměstnavatelských svazů působících v oblasti kultury. Jednalo se o projekt s názvem *Zvýšení adaptability zaměstnanců organizací působících v sekci kultura*. Účast byla bohužel omezena jen na pracovníky těch knihoven, které byly institucionálními členy SKIP a měly právní subjektivitu, což velice zúžilo cílovou skupinu a pracovníci malých profesionálních knihoven na tyto kurzy nemohli „dosáhnout“. Cílem projektu, který reagoval na aktuální vývoj národního hospodářství v oblasti kultury, bylo výrazně zvýšit adaptabilitu pracovníků i jejich informační gramotnost (Unie..., 2007). Vzdělávací kurzy byly určeny jak řadovým pracovníkům, tak managementu. Zde jsou uvedeny oblasti vzdělávání, které projekt nabízel (Unie..., 2007):

1. Management a personální řízení – kurz manažerských dovedností, kurz řízení lidských zdrojů;
2. Marketing a získávání finančních zdrojů – marketingové dovednosti, fundraising, projektový management;
3. Ekonomie a účetnictví – změny a nové postupy v ekonomické praxi, ekonomie a účetnictví;
4. Kurzy IT a měkkých dovedností – moderní IT, kurzy ECDL, komunikační dovednosti, jazykové kurzy (Kurzy angličtiny a němčiny na stupních a úrovních odpovídajících dovednostem a potřebám účastníků.);
5. Semináře pro knihovníky a informační pracovníky – zaměřeny na nové trendy a postupy v práci knihovníků a informačních pracovníků včetně informování o nových technologiích používaných v oboru.

⁶⁵ <http://www.svkkk.cz/cs/pro-knihovny/bulletin-Mezi-nami/2012/>

Většinou se jednalo o 1–2 denní semináře s šesti hodinovou dotací. Jazykové kurzy se konaly jedenkrát týdně po dvou hodinách. Ve všech výše uvedených kurzech byli proškoleni pracovníci ze 13 profesionálních knihoven Středočeského kraje, ve kterých byl veden přehled o jejich účasti. Pro dlouhodobou udržitelnost předávání informací a zkušeností i za časový horizont realizace projektu bylo vytvořeno několik vzdělávacích modulů ve formě e-learningu (Unie..., 2007). Tyto moduly⁶⁶ jsou nadále dostupné na vzdělávacím portálu *kurzy.knihovna.cz*. Celý projekt byl ukončen v červnu 2012.

Variantu vzdělávání po síti na webovém portálu *kurzy.knihovna.cz*⁶⁷ mohli využít všichni knihovníci kraje a také jim byla doporučována. Zájemci se mohli přihlásit do různých kurzů, které se uskutečňují formou e-learningové asynchronní výuky. Např. do kurzů profesního vzdělávání – Knihovnické minimum, Kurz projektového managementu, Základy výzkumů v knihovnách a další (Masarykova..., 2013). Právě kurzu Knihovnického minima se zúčastnili minimálně čtyři knihovníci SK, přesná evidence účastníků však v KKC vedena nebyla. Portál nabízel také kurz knihovnické angličtiny, jenž byl též doporučován.

E-learningové kurzy eGovernmentových dovedností připravil Institut pro veřejnou správu Praha⁶⁸ ve spolupráci s KÚ SK v rámci projektu *eGovernment ve Středočeském kraji*⁶⁹. Projekt obsahoval např. kurz Přístupnost webových stránek, který seznamoval s právní úpravou a standardy pro tvorbu webových stránek pro osoby se zdravotním postižením. Dále to byly kurzy Informační systém datových schránek, Základní legislativa v oblasti eGovernmentu nebo Obecné základy práce s portálem Czech point (Institut..., 2013). Tyto bezplatné kurzy mohli využít pracovníci SVK v Kladně a knihovníci z celého Středočeského kraje jako její partneři v roce 2011. Evidence účastníků těchto kurzů v KKC vedena nebyla.

Další nabídka, která byla a je určena nejen knihovníkům SK: NK ČR pořádá PC kurzy, školení, semináře, přednášky a další odborné vzdělávací akce pro knihovny včetně

⁶⁶ Němčina pro knihovníky a galerijní pracovníky, Angličtina pro knihovníky a galerijní pracovníky, Projektový management a fundraising, Marketing, Management.

⁶⁷ Portál je připravován a tutorován studenty KISK FF MUNI v Brně, je postavený na technologii Moodle a vznikl díky finanční podpoře VISK 3, MK ČR.

⁶⁸ <http://elev.institutpraha.cz/>

⁶⁹ <http://elev.institutpraha.cz/regman/krajstredocesky.html>

rekvalifikačních kurzů s akreditací MŠMT. Také akce zaměřené na koncepční materiály, zákony související s činností knihoven i akce pro metodické pracovníky. NTK organizuje pro odbornou knihovnickou veřejnost pravidelné konference, jednotlivé semináře a školení s tématy např. elektronické sociální sítě, svobodný software v knihovnictví, elektronické dodávání dokumentů, zpřístupňování šedé literatury, seminář e-knihy, rekvalifikační knihovnický kurz atd. (Svaz..., 2002). SKIP ve spolupráci s jednotlivými knihovnami či dalšími organizacemi spolupořádá pro knihovníky konference (Archivy, knihovny, muzea v digitálním světě), setkání knihovníků s programem (Co venkovské knihovny umějí a mohou, Knihovnický happening), odborné semináře (Personální management pro TOP managery knihoven, Hrátky s pamětí), studijní zájezdy a další aktivity (Svaz..., 2013). Knihovníci se pravidelně účastní akcí středočeského klubka a příslušných odborných sekcí SKIP⁷⁰. SDRUK pro knihovníky pořádá konference *Knihovny současnosti*, porady odborných sekcí SDRUK⁷¹, vydává sborníky z konferencí atd. (Sdružení..., 2013). UISK nabízí odborné veřejnosti účast na přednáškách v rámci předmětu *Jinonické informační pondělky*. Nabídka je zveřejňována v elektronické konferenci *Knihovna*, do které je velká část knihoven kraje zapojena. Zájemci dále mohou sledovat informace o konání akcí v databázi *Knihovnické konference, semináře, vzdělávací akce* na webové stránce NTK⁷².

4.5 Průzkum dosaženého vzdělání – rok 2008

V prvním pololetí roku 2008 bylo provedeno dotazníkové šetření *Analýza současného stavu vzdělávání knihovníků ve Středočeském kraji a zjištění zájmu o další vzdělávání*, kterého se zúčastnilo 209 pracovníků ze 71 profesionální knihovny (ze 108 oslovených knihoven, tj. 65,74 %). Průzkum byl prováděn pro zamýšlený vzdělávací projekt, který měl být podán do fondu EU. Z personálních důvodů nakonec projekt vypracován nebyl, ale získaná data, tj. především zjištěný zájem o další vzdělávání, byla

⁷⁰ SKIP má 14 odborných sekcí – sekce veřejných knihoven, vzdělávání, zaměstnavatelská, kluby dětských knihoven, školních knihoven, vysokoškolských knihovníků, frankofonní, klub lékařských knihoven, klub tvořivých knihovníků a komise ediční, pro zahraniční styky. – <http://www.skipcr.cz/odborne-organy>

⁷¹ SDRUK má sedm odborných sekcí – pro akvizici, pro bibliografii, pro historické fondy, pro informační vzdělávání uživatelů, pro informační technologie, pro regionální funkce, pro služby.

⁷² Databáze zahrnuje škálu odborných, vzdělávacích, společenských, propagačních akcí, které jsou pořádány různými subjekty v ČR i zahraničí. Obsahuje akce pořádané knihovnami různých typů i profesními sdruženími SKIP a SDRUK. – <http://old.stk.cz/Akce/>

využita pro sestavení plánů vzdělávání v rámci RF v letech 2009 a 2010. Z průzkumu vyplynuly mimo jiné následující informace:

Jazyková vybavenost:

Anglický jazyk aktivně užívalo 18 a pasivně 82 respondentů. Německý jazyk aktivně užívala osm respondentů a pasivně 101 respondent. Téměř polovina dotázaných tedy alespoň pasivně znala anglický jazyk a více než polovina dotázaných znala německý jazyk. Jako další jazykovou vybavenost uvedlo 40 respondentů ruštinu a šest respondentů francouzštinu. Bylo zjištěno, že jazykové znalosti anglického a německého jazyka se částečně překrývají a že je stále ještě malé procento knihovníků, kteří nevládnou žádným cizím jazykem (Středočeská..., 2008).

PC gramotnost:

Vynikající znalosti informačních technologií (tj. jsem profesionál) mělo šest respondentů, průměrné znalosti (tj. někdy potřebuji pomoc) měli 184 dotázaní pracovníci. Jako nedostatečné (tj. potřebuji doplnit vzdělání) své znalosti v oblasti ICT ohodnotilo 14 knihovníků. Cca 90 % dotázaných knihovníků mělo alespoň průměrné znalosti v užívání ICT. Zároveň zájem o další kurzy počítačové gramotnosti projevil 72 z 209 pracovníků středočeských knihoven (Středočeská..., 2008).

Ze šetření také vyplynulo, že se středočeští knihovníci vzdělávat chtějí a že budou oborové celoživotní vzdělávání využívat v závislosti na svých možnostech a místních podmínkách. Jako nejvíce vyhovující den pro účast na vzdělávací akci byla uvedena středa (84x). Následoval čtvrtek (66x) a úterý (64x), což jsou „vyhovující / zavírací / volné“ dny. Někteří respondenti uvedli, ačkoliv nebyla dotazována, svou preferenci pro místo konání vzdělávací akce – pověřená knihovna (14x) a Praha (14x).

Z výše uvedeného bylo možné konstatovat především, že současný stav jazykového vybavení knihovníků ve Středočeském kraji byl uspokojivý a jejich znalosti v užívání ICT byly velice dobré. Sumarizace potřeb knihovníků a zjištění jejich zájmu o další odborné vzdělávání bylo využito pro sestavení vzdělávacích plánů v letech 2009 a 2010. Přehledná prezentace (viz příloha č. 8) dokumentuje veškerá zjištěná data.

5 Nástin dalšího vývoje vzdělávání ve Středočeském kraji

V roce 2013 pokračovalo vzdělávání ve stejném režimu a systému jako v předchozím období. Středočeská vědecká knihovna v Kladně mohla nabídnout více vzdělávacích akcí, než bylo původně v plánu. Po vyjednávání vedení SVK se zastupiteli SK a přímluvách některých obcí a obsluhovaných knihoven došlo ve druhém pololetí k navýšení celkové finanční částky věnované na regionální funkce a tedy i na vzdělávání knihovníků. Původních 1.009 tis. Kč bylo z rozhodnutí Rady SK navýšeno o dalších 555 tis. Kč pro krajskou regionální funkci⁷³. Knihovníkům bylo nabídnuto celkem 18 vzdělávacích aktivit v rámci RF pořádaných Krajským knihovnickým centrem. Zahájena byla užší spolupráce se SKIP, především ve zjišťování zájmu knihovníků o konkrétní vzdělávací témata. S využitím dotace MK ČR ve výši 14 tis. Kč se uskutečnilo 10 kurzů PC gramotnosti v učebnách v Kladně, Benešově a Mladé Boleslavi. Přehled všech vzdělávacích aktivit přináší příloha č. 9.

Důležitou aktivitou, které se knihovníci zúčastnili, byla popularizace celostátní koncepce díky roadshow nazvané *Quo vadis, knihovno?*, akci pořádala Městská knihovna Praha. Pro budoucnost RF v SK bude v příštích letech zásadní také nová krajská *Koncepce rozvoje knihoven ve Středočeském kraji pro léta 2014–2018*, která vychází z koncepce celostátní a byla v roce 2013 zpracovaná tentokrát ve spolupráci s pověřenými knihovnami a byla předložena ke schválení zřizovateli SVK⁷⁴. Měla by pro příští léta zajistit služby knihovnám v rámci výkonu regionálních funkcí.

Budoucnost vzdělávání knihovníků bude nepochybně ovlivněna také plánovaným zavedením akreditovaného celoživotního vzdělávání pro oblast knihovnictví s důrazem na požadavky praxe, které bude vycházet z analýz stávajících formálních i neformálních studijních programů a z již provedené *Analýzy mzdové, věkové a vzdělanostní situace v ČR* (Česko, 2007b). SVK se bude moci po zvážení zadaných podmínek a vlastních možností přihlásit k akreditaci a stát se oprávněnou fyzickou osobou, která bude moci zkoušet zájemce z řad nekvalifikovaných knihovníků i veřejnosti. Bude to významná nabídka, nová

⁷³ Celková původní částka 5 mil. Kč určených na výkon RF ve Středočeském kraji byla rozhodnutím Středočeského kraje navýšena o dalších 5 mil. Kč.

⁷⁴ předloženou *Koncepci regionálních funkcí knihoven ve Středočeském kraji na období 2014–2018* Rada SK schválila 16. 12. 2013 a doporučila ke schválení Zastupitelstvu Středočeského kraje.

a jiná možnost doplnit si odborné vzdělání. Půjde o alternativu k současnému školskému vzdělávacímu systému (Houšková, 2013).

Po zpracování *Koncepce celoživotního vzdělávání knihovníků a informačních pracovníků* bude SVK nadále, stejně jako ostatní krajské knihovny, organizovat akce dalšího oborové vzdělávání. Na semináři RF v Pardubicích konaném ve dnech 21.–22. října 2013 budoucnost nastínila Mgr. Zlata Houšková. Krajské knihovny budou připravovat rekvalifikační kurzy, které budou povinné pro všechny pracovníky bez odborného vzdělání. Inovační kurzy budou povinné pro pracovníky již proškolené v daném tématu po uplynutí určitého období, budou je připravovat krajské knihovny, a to prezenčně nebo jako e-learningové kurzy. Kurzy specializované budou nepovinné a rozhodovat o tom, zda ten který pracovník bude takový kurz absolvovat, bude management jednotlivých knihoven. Národní knihovna bude publikovat metodické texty, školit školitele, provádět evaluace, apod. Všechny kurzy budou sledovat cíl – adaptovat knihovníky na rychle se měnící odborné nároky knihovnické praxe (Houšková, 2013).

Průběh vzdělávání v nejbližších letech bude mít nepochybně souvislost s výkonem regionálních funkcí, tak jako tomu bylo doposud. Příznivý vývoj bude podmíněn mimo jiné dostatečným financováním RF a naplňováním nové koncepce rozvoje knihoven v kraji. Knihovny v kraji budou moci využívat nadále také nabídku národních institucí jako NK ČR, NTK a dalších. Bude-li možnost čerpat finanční dotace MK ČR (podprogram VISK2), bude jistě využívána i tato podpora mimoškolního vzdělávání knihovníků. Pokračovat bude spolupráce se středočeským SKIP a využívány budou jistě i nabídky dalších institucí.

Krajská knihovna spolu s knihovnami pověřenými bude podporovat zvyšování kvalifikace neprofesionálních knihovníků formou pořádání vzdělávacích aktivit v místě jim nejbližším, tedy přímo v pověřených knihovnách. Společně budou zajišťovat rekvalifikační *Kurzy knihovnického minima*. Důležité bude proškolení samotných metodiků. Kontinuálně bude pokračovat vzdělávání zaměřené na jednotlivé cílové skupiny. Je pravděpodobné, že bude rozšířena nabídka pro pracovníky IT (ale nejen pro ně) v souvislosti s rozvojem nových a složitějších technologií pronikajících do veřejných knihoven. Z hlediska lektorské pomoci by potom byla významná spolupráce s UISK, s technickými VŠ a s Národní technickou knihovnou. Zvyšování kvalifikace a další profesní vzdělávání by se měly stát prioritou personální práce všech knihoven a jejich vedení by

mělo úzce spolupracovat s krajskými i regionálně příslušnými metodiky, aby nabídka vzdělávání byla opravu cílená a samotnými knihovníky žádaná.

5.1 Obsahová náplň vzdělávacích aktivit

Vzdělávací aktivity budou organizovány na základě konkrétních požadavků, jako tomu bylo doposud. Budou nadále využívány anonymní dotazníky jako evaluační nástroj a především jako nástroj pro sestavení témat vzdělávacích plánů. Jak již bylo uvedeno, vývoj techniky a technologií i rychlost jejich využití a zavádění do knihoven nepochybně ovlivní obsahovou náplň budoucích vzdělávacích aktivit tak, aby byli knihovníci schopni pracovat s nimi v běžné praxi a být tak kvalifikovanými asistenty uživatelů.

Náplň bude dále utvářena podle databáze profesních kvalifikací *Národní soustavy kvalifikací*⁷⁵, kde by měly být v blízké budoucnosti mimo jiné popsány požadované odborné způsobilosti včetně jejich úrovní a zároveň zde budou uvedena kritéria hodnocení pracovníků (Národní ústav..., 2013). Dále podle kartotéky typových pozic *Národní soustavy povolání*⁷⁶, která popisuje pracovní činnosti, podmínky, kvalifikační požadavky a zdravotní podmínky pro jednotlivé typové pozice. Kvalifikační požadavky jsou zde rozděleny na (Česko, 2013b):

1. požadovanou odbornou přípravu a certifikáty (nejvhodnější a alternativní školní přípravu),
2. měkké kompetence (např. efektivní komunikace, řešení problémů, plánování a organizování práce),
3. obecné dovednosti (např. počítačová způsobilost, jazyková způsobilost v angličtině, právní povědomí),
4. odborné znalosti,
5. odborné dovednosti.

Zásadní pro chod knihoven a určující pro náplň vzdělávacích aktivit jsou požadované odborné teoretické znalosti z těchto oblastí:

⁷⁵ <http://www.narodni-kvalifikace.cz/> – portál o uznávaných profesních kvalifikacích v ČR. K 31. 12. 2013 nejsou na portálu k dispozici kvalifikace pro obor knihovnictví, některé jsou v jednání.

⁷⁶ <http://www.nsp.cz/> – všeobecně dostupná databáze povolání. Projednáno a schváleno sektorovou radou je 11 typových pozic ve 3 kvalifikačních úrovních NSP 4, 6 a 7 pro obor knihovnictví.

- Počítačové zpracování textů a tabulek,
- Knihovnické a informační služby,
- Organizace a ochrana knihovního fondu,
- Metody zpracovávání rešerší,
- Automatizované knihovní systémy české i zahraniční,
- Principy digitalizace dokumentů a knihovních fondů,
- Informační potřeby a bariéry atd.

Stejně určující jsou požadované odborné praktické dovednosti (referenční knihovník) (Česko, 2013b):

- Poskytování bibliografických a rešeršních služeb v knihovnách s lokální a regionální působností;
- Poskytování výpůjčních služeb v knihovnách s lokální a regionální působností (včetně meziknihovních);
- Evidence, katalogizace a adjustace v knihovnách s lokální působností;
- Odborná komunikace se čtenáři, uživateli a zákazníky v knihovnách;
- Orientace v nakladatelské politice v ČR a zahraničí;
- Orientace v aktuálně vydávaných titulech;
- Vyhledávání bibliografických a faktografických informací, jejich ověřování a správa bází dat;
- Formální a obsahová analýza textu, rychlé čtení;
- Orientace v základních elektronických informačních zdrojích atd.

V nejbližších letech budou pro vzdělávání v rámci RF využity také výsledky celostátní *Analýzy mzdové, věkové a vzdělanostní struktury pracovníků knihoven v ČR* (Houšková, Pillerová, 2013), která byla provedena v roce 2012 a již se účastnili i knihovníci Středočeského kraje. Z výsledků vyplývá, které tematické oblasti chtějí knihovníci proškolit v nejbližším období nejvíce. V **profesním odborném vzdělávání** (vybíráno pět priorit) jsou preferována ve veřejných knihovnách⁷⁷ tato témata: podpora čtenářské gramotnosti a čtenářství, vzdělávací funkce knihoven, výpůjční služby a systémy, elektronické zdroje a služby, informační výchova uživatelů včetně práce s IT. V **oblasti managementu** (vybírány tři priority) jsou preferována tato témata: právní

⁷⁷ Vzhledem k rozdílům v požadavcích veřejných a specializovaných knihoven bude pravděpodobně třeba koncipovat další vzdělávání knihovníků pro každou skupinu zvlášť (Houšková, Pillerová, 2013).

minimum pro knihovníky, projektový management, příprava projektů a žádostí o dotace, ekonomické minimum pro knihovníky. V **oblasti IT** (vybírány tři priority) preferují knihovny tato témata: AKS, vyhledávací nástroje a informační zdroje na internetu, tvorba a správa webových stránek, digitalizace. Z analýzy také vyplývá, že počítačová gramotnost knihovníků se zlepšuje a že její úroveň je přímo úměrná velikosti knihovny. V náročnějších oblastech, jako je např. práce s databázemi a rešeršní činnost, je však situace nevyhovující, proto by mělo být vzdělávání zaměřeno i na tyto znalosti. Analýza ukázala i fakt, že **jazykové kompetence** knihovníků zejména v angličtině, která je pro knihovnický obor zásadní, se zlepšují, rostou s velikostí sídla knihovny (Houšková, Pillerová, 2013). Přesto bude nadále doporučováno samostudium i elektronické kurzy knihovnické angličtiny a další prezenční kurzy pro skupiny přímo v knihovnách. Uvedené oblasti a témata jednotlivých akcí budou určující pro konkrétní metody výuky, jejich výběr bude prováděn vždy po dohodě s lektory.

5.2 Nové formy vzdělávání knihovníků

Vzdělávací aktivity doposud nabízené SVK středočeským knihovníkům měly vždy tradiční formu. Šlo především o **prezenční výuku**, jejíž preference je dána zejména zavedenými zvyklostmi. Přednášky a semináře tzv. naživo mají nesporné výhody, jakými jsou především osobní komunikace s lektorem, okamžité doplnění a dotazy, neverbální komunikace apod. **Samostudium tištěných i elektronických materiálů** je další trvale podporovanou formou. Výhody individuálního vzdělávání, jeho načasování i objem učiva dle vlastního výběru, vidí i knihovníci. Přestože tu chybí interakce s lektorem a ostatními studujícími, je tato tradiční forma vhodná a užívaná. V budoucnosti, bude-li technické vybavení knihoven na dobré úrovni, bude jistě vhodné kombinovat tyto tradiční formy s novými. Také proto, že je knihovníky vnímána mimo jiné časová i finanční náročnost (související s dopravou a uvolňováním) prezenčních vzdělávacích aktivit, bude vhodné nabídnout jim v budoucnu vzdělávání i v podobě e-learningových kurzů nebo zcela nových jednotlivých webinářů.

Jak vyplynulo z již citované celostátní *Analýzy mzdové, věkové a vzdělanostní struktury* (Houšková, Pillerová, 2013): „Pracovníci knihoven mají zatím malé zkušenosti s oborovým e-learningem (25,9 %), považují jej však za perspektivní a vítanou formu vzdělávání (91 %).“ Lze tedy předpokládat, že obdobně je tomu tak i v SK. Klasické **e-learningové kurzy** s využitím výpočetní techniky a internetu nejsou v českém

knihovnickém prostředí úplně nové. Např. kurzy *e-LKA*, který byl připraven studenty FF MU Brno, a *Knihovnické minimum*, který připravila Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, byly spuštěny v roce 2010. Většina knihovníků v kraji je zatím nevyužila. Bude nutné zvážit personální a technické možnosti SVK, případné nedostatky doplnit a také podrobně analyzovat varianty zapojení do již fungujících projektů e-learningového vzdělávání. Je samozřejmě žádoucí připravovat e-learningové kurzy tematicky nové, které doposud nejsou pro knihovníky k dispozici, protože tato forma stírá geografickou vzdálenost. Bude třeba vytipovaná nová témata či problémy komplexně zpracovat do výukových lekcí, které budou umožňovat individuální a variabilní postup učivem. Dále bude třeba zvážit, zda bude vhodné připravit kurz formou *blended learning*, při němž jde o kombinování distanční e-learningové výuky s úvodním nebo závěrečným prezenčním seminářem či workshopem. Hlavní distanční část pak může probíhat synchronní, nebo asynchronní formou výuky (Žák, 2012). Po úvodní analýze prostředí a při přípravných jednáních bude nepochybně potřeba zodpovědět ještě spoustu dalších otázek, které pak budou ovlivňovat charakter kurzu, např. kolik studentů bude v kurzu, jaký bude časový plán kurzu, bude-li to kurz tutorovaný, či nikoli (Vejvodová, 2004).

V případě **webinářů**⁷⁸ se jedná o opravdu velmi mladou formu vzdělávání. V českém knihovnickém prostředí byl první on-line webinář⁷⁹, do nějž se mohli přihlásit i knihovníci Středočeského kraje, spuštěn 28. února 2013. Byl připraven na KISK a elektronickou konferenci *Knihovna byla* rozeslána pozvánka na něj (Zikuška, 2013). Pro zapojení se bylo potřeba jen počítač s připojením k internetu a reproduktory nebo sluchátka. Jde o živou formu výuky online přes internet, výuku tváří v tvář opět bez ohledu na geografickou vzdálenost účastníků. Webináře představují jakýsi most mezi výukou prezenční a distanční. Je zde živá interakce mezi lektorem a studentem, takže odpadají problémy především s neporozuměním, které se v klasicky pojatém konceptu e-learningu mohou objevit (Černý, 2013a). Naopak zde mohou vyvstat jiné problémy. Např. zde není sociální interakce a osobní kontakt jednotlivých studentů může citelně scházet. Také jejich kooperace může být při výuce žádoucí, a proto by bylo vhodné připravovat touto formou

⁷⁸ Web based seminar – forma semináře (přednášky či workshopu), který je realizován za použití webových technologií. V obvyklé formě jde o zajištění přenosu hlasu a videa, případně o další multimediální a interaktivní prvky (Černý, 2013a).

⁷⁹ Tématem byla inovace informačního vzdělávání na KISKu a e-learningové kurzy (Kurz práce s informacemi a Kreativní práce s informacemi).

spíše jednorázové akce a ty kombinovat se setkáními nad tématy při prezenční výuce (Černý, 2013b). Je zde však ještě několik úkolů, jejichž splnění by mělo předcházet zavedení webinářů do nabídky vzdělávání v SK. Především seznámit s nimi všechny knihovníky, mnozí je zatím ještě neznají. Současně zjistit jejich technické možnosti, ale také požadavky, budou-li mít o tuto formu vzdělávání opravdu zájem.

5.3 Průzkum mezi metodickými pracovníky Středočeského kraje

Pro zjištění preferencí forem vzdělávacích aktivit mezi knihovníky kraje byli osloveni metodičtí pracovníci všech pět obsluhovaných regionů (Benešov, Kladno, Kutná Hora, Mladá Boleslav, Příbram). K tomuto účelu byl připraven dotazník s pěti otázkami (viz příloha č. 10) a zároveň byla problematika s metodiky konzultována telefonicky. Metodici byli požádáni, aby na základě dosavadních zkušeností, častých metodických návštěv a osobních konzultací provedli odborný odhad a určili **preferenze využívání jednotlivých forem vzdělávání mezi knihovníky svého obsluhovaného regionu pro období 2006–2012**. Zvláště pro profesionální a neprofesionální knihovníky. Přičemž do celkového objemu posuzovaných navštívených vzdělávacích aktivit mohla být zahrnuta veškerá nabídka – SVK, NK ČR, NTK, SKIP, SDRUK, UISK, KISK i jiných institucí nabízejících další profesní vzdělávání knihovníkům a informačním specialistům. Pro toto odborné posouzení byly vybrány vzdělávací formy, které byly přímo v nabídce SVK nebo byly doporučovány a organizovány jinými institucemi:

1. prezenční výuka,
2. samostudium tištěných materiálů,
3. samostudium elektronických textů,
4. e-learningové kurzy.

Dále byli požádáni o vyjádření názoru, opět podpořeného znalostmi regionu a zkušenostmi z osobních konzultací, **jakým formám vzdělávání dají knihovníci v jejich obsluhovaném regionu přednost v blízké budoucnosti**, proč a eventuálně za jakých podmínek. Do seznamu budoucích forem byl zařazen také **webinář**. Mohli rovněž vysvětlit, podložit svá tvrzení a krátce popsat skupiny, kterých se to týká. Opět zvláště preference profesionálních a neprofesionálních knihovníků. Poslední otázka se týkala právě webinářů. Metodici měli říci, zda se domnívají, že **tato forma vzdělávání bude pro knihovníky jejich obsluhovaného regionu v budoucnu přínosná**, je-li tato forma perspektivní. Bylo zjištěno následující:

1. Preference forem vzdělávání v období 2006–2012 – profesionální knihovníci:

Pořadí (průměrná přidělená známka):

1. prezenční výuka (1,4),
2. samostudium tištěných materiálů (2),
3. samostudium elektronických textů (2),
4. e-learningové kurzy (3,4).

Pořadí potvrdilo předem stanovenou hypotézu, že nejpreferovanější formou u profesionálních pracovníků byla prezenční výuka. Největší zájem v uvedeném období byl o prezenční formu výuky u všech profesionálních knihovníků. Je to tradiční forma, na niž jsou knihovníci zvyklí, a nahrává jí i věkové složení pracovníků (převážně starší). V profesionálních knihovnách s jedním či dvěma pracovníky bylo však nutné často řešit problém s uvolněním a dojížděním na prezenční výuku, v některých případech byla proto nahrazována samostudiem tištěných nebo elektronických materiálů. V těchto menších knihovnách prezenční účast ovlivňovala také finanční situace.

„Zdůvodnění: možnost přímého dotazu školiteli, konzultace s přítomnými, soustředění se pouze na probírané téma (nevyrušují jiné pracovní povinnosti), u tištěných materiálů možnost studia doma, ve vlaku, není vázáno na konkrétní čas, lze snadno dopisovat poznámky aj., studium el. textů vázáno více na místo, domácí počítače sdíleny více členy domácnosti, více navozuje pracovní atmosféru, unavuje oči (s počítačem se pracuje hodně i v práci), do náročnějších forem nejsou knihovníci, kromě svého vlastního zájmu, nikým a ničím motivováni...“ doplňuje jeden z komentářů.

2. Preference forem vzdělávání v období 2006–2012 – neprofesionální knihovníci:

Pořadí (průměrná přidělená známka):

1. samostudium tištěných materiálů (1,6),
2. prezenční výuka (1,8),
3. samostudium elektronických textů (2,2),
4. e-learningové kurzy (3,6).

Pořadí potvrdilo předem stanovenou hypotézu, že nejpreferovanější formou u neprofesionálních pracovníků bylo samostudium tištěných materiálů. Této formě vzdělávání dávali přednost před prezenční výukou, protože se musejí potýkat s problémy spojenými s nedostatkem času kvůli vlastnímu zaměstnání či studiu, v případě knihovníků

v aktivním věku. Knihovníci senioři se naopak nejvíce potýkají s problémy spojenými s ICT dovednostmi a dopravní dostupností z místa svého bydliště. Navíc jim kromě vlastního nadšení a chuti se vzdělávat často chybí další motivace ke vzdělávání.

„Naše zkušenosti: Starší populace většinou nechce žádné vzdělávání. ALE neodmítají setkávání knihovníků mezi sebou (a my předávání zkušeností v diskusi považujeme také za jakési vzdělávání). Na workshop by nikdo nepřišel, ale na setkání ano. ... Nejvítanější forma je individuální přístup, přímo v knihovně – taková hlubší metodická návštěva,“ doplňuje jeden z komentářů.

3. Preference forem vzdělávání v blízké budoucnosti – profesionální knihovníci:

Pořadí (průměrná přidělená známka):

1. webináře (1,2),
2. prezenční výuka (1,8),
3. samostudium tištěných materiálů (2,2),
4. e-learningové kurzy (2,4),
5. samostudium elektronických textů (2,8).

Pořadí předem stanovanou hypotézu, že nejpreferovanější formou u profesionálních pracovníků v blízké budoucnosti budou webináře, potvrdilo. Profesionální knihovníci by již neměli mít problém pracovat s technikou a výuka při webinári je nejméně náročná na čas a je přeci jen pohodlnější nežli e-learningové kurzy. Vybavení profesionálních knihoven technikou by mělo být na dostatečné úrovni, i když současná situace v jednotlivých knihovnách je odlišná. Samostudium elektronických textů a e-learningová forma výuky by mohla být více využívána mladšími pracovníky, pro které je práce s ICT často každodenním koníčkem. I pro blízkou budoucnost platí výše uvedené problémy, se kterými se musejí potýkat profesionální knihovníci.

„Webináře (i ty off-line) se snažím knihovníkům podsunovat, protože se mi to zdá jako dobrá forma, odpovídající dnešní vizuální době. E-learningové vzdělávání bude více vyhovovat mladší generaci. Je to východisko při finanční tísní,“ doplňuje jeden z komentářů.

4. Preference forem vzdělávání v blízké budoucnosti – neprofesionální knihovníci:

Pořadí (průměrná přidělená známka):

1. prezenční výuka (1,8),

2. samostudium tištěných materiálů (2,2),
3. samostudium elektronických textů (2,6),
4. e-learningové kurzy (3,4),
5. webináře (4).

Pořadí předem stanovenou hypotézu, že nejpreferovanější formou u neprofesionálních pracovníků v blízké budoucnosti bude prezenční výuka, potvrdilo. Tato forma bude pravděpodobně nejpreferovanější i přesto, že účast knihovníků bude často komplikována problémy již uvedenými. Tato forma pak bude nahrazována samostudiem elektronických textů nebo ještě raději tištěných materiálů. Mladší neprofesionální knihovníci, kterých je v současnosti v kraji podstatně méně než knihovníků v seniorském věku, se budou snadněji zapojovat do studia v e-learningových kurzech či webinářích.

5. Webináře jako perspektivní forma vzdělávání knihovníků v budoucnosti:

jedna odpověď – ANO

čtyři odpovědi – NEVÍM

Odpovědi nepotvrdily předem stanovenou hypotézu. Metodici zatím nedokáží posoudit, zda webinář bude přínosnou formou vzdělávání knihovníků SK v budoucnosti. Pouze jeden z pěti oslovených metodiků si myslí, že tato forma perspektivní je. Lze se domnívat, že ostatní zatím nemají osobní zkušenost s touto formou vzdělávání, nebo si osobně nevyhodnotili její přínos.

„Ušetří čas cestování a finance. Zábavnější než psaný text. Dá se zrychlit nebo přeskočit, když mě nějaká oblast nezajímá. Pohodlí domova (knihovny). Sice nemůžu klást otázky přímo, ale jako rychlá orientace v oboru to bude přínosné,“ říká doplňující komentář ke kladné odpovědi.

Závěrem je možné shrnout, že preferovaná forma vzdělávání v období 2006–2012 u profesionálních knihovníků byla prezenční forma a u neprofesionálních knihovníků to bylo samostudium tištěných materiálů. Jejich volba byla dána osobními a pracovními podmínkami. Jak se změní výběr vzdělávacích forem v blízké budoucnosti, odhadují metodici pověřených knihoven, kteří svůj obsluhovaný region znají nejlépe. Je pravděpodobné, že profesionální knihovníci budou dávat přednost webinářům. Pokud bude tato forma vzdělávání dostatečně propagována a bude-li nabídka témat pro knihovníky přitažlivá, může být opravdu perspektivní. Neprofesionálními knihovnicí bude

pravděpodobně v budoucnu nejvíce preferována prezenční výuka. Je třeba však připomenout, že budoucí preference jednotlivých vzdělávacích forem bude závislá na mnoha proměnných, např. technickém vybavení knihoven, pracovní vytíženosti jednotlivých knihovníků, finančních možnostech knihoven, znalostech ICT, motivaci knihovníků.

Výše popsaná zjištění a zkušenostmi metodiků podložené názory poslouží pro plánování vzdělávacích aktivit v budoucnu. Nové formy vzdělávání se mohou objevit v konceptu dalšího profesního vzdělávání knihovníků ve Středočeském kraji.

6 Závěr

Podrobná analýza vzdělávání knihovníků a následné závěry z ní jsou podle mého názoru přínosem nejen této práce, ale budou přínosem i v rozvoji a realizaci dalšího vzdělávání knihovníků ve Středočeském kraji. Práce se ohlíží především za obdobím od roku 2006 do roku 2012 včetně, kdy byla v platnosti krajská koncepce často kritizovaná za omezení počtu pověřených knihoven. Přesto se podařilo udržet další profesní vzdělávání knihovníků na dobré úrovni, jako v předešlém období. Práce popisuje systém vzdělávání, představuje nabídku pro jednotlivé cílové skupiny a propojuje témata s výukovými metodami. Neopomíná ani další možnosti, které mohli knihovníci kraje využít. V poslední kapitole práce nabízí nové formy vzdělávání, které dosud nebyly prostřednictvím SVK připravovány, a zamýšlí se spolu s metodiky PK nad jejich možným využitím v budoucnu.

Aby mohla SVK nadále poskytovat knihovnám vzdělávací služby, je nezbytné zajištění výkonu regionálních funkcí v kraji. To bude pro vytvoření kvalitní nabídky podmínkou. Proto by měla i nadále pokračovat jednání vedená se zástupci Středočeského kraje především o významu těchto služeb. Jejich součástí by měla být i pravidelná informace o jejich poskytování, např. formou výroční zprávy RF. I díky tomu by mělo být zajištěno odpovídající financování z krajského rozpočtu. Pokud to situace dovolí, bude vhodné zvýšení počtu pracovníků, kteří budou vzdělávací akce připravovat. Důležitá bude také spolupráce všech oddělení SVK a využití vlastních odborných pracovníků jako lektorů. Tady je nepochybně velký potenciál a zatím byl využitý spíše v menší míře.

Snahou musí být zajištění dostupnosti vzdělávacích služeb všem knihovníkům v kraji, proto by měla výuka probíhat buď po síti, nebo prezenčně co nejbližší knihovníkům, nejlépe v pověřených knihovnách, kde již je vytvořené potřebné zázemí i technické vybavení. Je totiž možné, že i v některých profesionálních knihovnách mohou bariéry technického charakteru znemožňovat např. e-learningové kurzy.

Bude nezbytné pokračovat v kooperaci všech pověřených knihoven, komunikaci metodiků mezi sebou i s ostatními profesionálními i neprofesionálními knihovnicemi. Zároveň bude nutné, aby metodičtí pracovníci spolu s knihovnicemi stále jednali se zřizovateli obecních knihoven a zdůrazňovali nezbytnost dalšího profesního vzdělávání a eventuálně, v rámci možností, vypomohli při řešení některých problémů nastíněných v poslední kapitole, včetně osobních bariér v podobě dlouholetých zavedených zvyklostí

(účastnit se pouze prezenční výuky). Pravděpodobně některé z problémů přesto zůstanou nedořešeny. Mezi ně bude jistě patřit např. nejednotnost zavíracích hodin a dnů knihoven, problém zastupitelnosti a vytíženosti pracovníků, neovlivnitelné osobní podmínky (zdravotní či jiný handicap) či nedostatečné zázemí pro vzdělávání.

Metodici by měli sledovat vzdělanostní úroveň v profesionálních knihovnách v rámci svého obsluhovaného regionu, nadále provádět školení neprofesionálních knihovníků a věnovat jim v případě potřeby podrobnější a hlubší metodické návštěvy. Naopak vzdělávání samotných metodiků, speciální kurzy pro jejich potřeby by mohly být zajišťovány ve spolupráci s NK ČR nebo s profesními organizacemi, tak jako je tomu v případě organizace semináře *Regionální funkce knihoven*, a samozřejmě s účastí přesahující Středočeský kraj.

Nezbytná bude dobrá koordinace termínů všech akcí organizovaných SVK, PK i dalšími organizacemi, aby nedocházelo k jejich překrývání, což v minulosti vedlo k omezení účasti knihovníků na jednotlivých akcích. Zároveň bude žádoucí zaměřit se více na oborové jádro knihovnictví, jehož témata i pro Středočeský kraj zajišťovala ve větší míře spíše NK ČR než SVK.

Nepochybně bude vhodné nadále připravovat projekty a žádat o dotace z podprogramu VISK2 – Mimoškolní vzdělávání knihovníků, bude-li tato podpora od MK ČR dostupná. Zároveň, bude-li to možné, knihovny samotné by měly využít podpory z podprogramu VISK3 a zajistit tak své knihovně vhodné technické vybavení nezbytné pro vzdělávání po síti. Bude-li v budoucnu připraven podobný kvalitní vzdělávací projekt, jako byl projekt UZS *Zvýšení adaptability zaměstnanců v kulturních zařízeních*, pak budou SVK a PK účast v něm doporučovat. Stejně tak budou doporučovat další kvalitní vzdělávací aktivity, jež budou nepochybně připravovat instituce jako NK ČR, NTK, SKIP, SDRUK a další.

Možnosti lze spatřit také v užší spolupráci s technickými VŠ při získávání lektorů pro témata o nových technologiích a samozřejmě s odbornými školami knihovnického a příbuzného zaměření. Vždyť i pátá kapitola *Směrnice IFLA/UNESCO pro rozvoj* věnující se lidským zdrojům v knihovnách doslova říká: „Je důležité, aby pracovníci veřejných knihoven udržovali spojení s knihovnickou školou ve své zemi a měli přehled o obsahu kurzů.“ (Gill, 2002, s. 59).

Limity i možnosti budou vždy spjaty s osobním přístupem jednotlivců jak na pozici pracovníků, tak manažerů knihoven, ale i zřizovatelů. A budoucnost dalšího profesního vzdělávání bude zásadně ovlivňována prací personalistů či manažerů větších profesionálních knihoven. Ti budou nepochybně používat nástroje k motivování svých pracovníků. Důležitá bude jejich aktivní práce s Národní soustavou povolání i Národní soustavou kvalifikací a využití možností, jež pro práci s lidskými zdroji poskytují – doporučovat zvyšování kvalifikace svým pracovníkům, sledovat a vyhodnocovat jejich studijních plány, odměňovat za osobnostní rozvoj. Měli by knihovníky podporovat v jejich snaze neustále se vzdělávat, aby každý z nich mohl být po celý svůj profesní život dokonalým spojovacím článkem mezi uživateli a informačními zdroji. Nadšení a motivaci neprofesionálních knihovníků je také třeba stále udržovat. Jedním z nástrojů je např. každoroční udílení titulu *Středočeský Kramerius*. Jde o nesmírně motivující ocenění udělované Středočeským krajem pěti neprofesionálním knihovníkům (vždy jednomu z každého obsluhovaného regionu). Je však třeba hledat jiné další způsoby motivace.

Napomoci ke kvalitnímu vzdělávacímu programu ve Středočeském kraji by měly koncepce rozvoje knihoven, celorepubliková i krajská. Obě mají ve své náplni práci s lidskými zdroji a jejich další profesní vzdělávání. Zavedení připravované koncepce celoživotního vzdělávání knihovníků bude zřejmě klíčovým okamžikem. A bude zajímavé sledovat toto zavádění do praxe. Kdy však vejde v platnost, je otázka stále otevřená, protože je nyní v jednání a Ústřední knihovnická rada na konci roku 2013 projednávala její první verzi. Proto bude nutné si na další vývoj ještě nějakou dobu počkat.

7 Seznam použité literatury

- BAREŠOVÁ, Andrea, 2003. *E-Learning ve vzdělávání dospělých*. Vyd. 1. Praha: VOX. 167 s. ISBN 80-863-2427-3.
- BARTÁK, Jan, 2007. *Profesní vzdělávání dospělých*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha. 264 s. ISBN 978-808-6723-341.
- BÍNOVÁ KÁDNEROVÁ, Jiřina a Anna MATOUŠKOVÁ, 2005. *Koncepce podpory knihoven z rozpočtu Středočeského kraje* [online]. Praha: Středočeský kraj, 16. srpna 2005 [cit. 2013-09-24]. Dostupný z: http://www.kr-stredocesky.cz/NR/rdonlyres/6DBD193E-0F5E-4C95-B7DF-172B5624B097/79355/RF_2006_Koncepce_podpory_knihoven_z_rozpocetu_SK1.doc.
- BÍNOVÁ KÁDNEROVÁ, Jiřina, 2000. *Výroční zpráva za rok 1999*. Kladno: Státní vědecká knihovna.
- BÍNOVÁ KÁDNEROVÁ, Jiřina, 2002. *Výroční zpráva Státní vědecké knihovny za rok 2001* [online]. Zpracovala PhDr. Jiřina Bínová Kádnerová z materiálů vedoucích odborů a útvarů. Kladno: Středočeská vědecká knihovna v Kladně, 2002-04-08 [cit. 2013-10-03]. 41 s. ISBN: 80-85191-37-7. Dostupné z: http://www.svkkl.cz/files/vyrocní_zpravy/vyr_zp_2_01.doc.
- BÍNOVÁ KÁDNEROVÁ, Jiřina, 2003. *Výroční zpráva Státní vědecké knihovny za rok 2002* [online]. Zpracovala PhDr. Jiřina Bínová Kádnerová z materiálů vedoucích odborů a útvarů. Kladno: Středočeská vědecká knihovna v Kladně, [cit. 2013-10-03]. 53 s. ISBN: 80-85191-42-3. Dostupné z: http://www.svkkl.cz/files/vyrocní_zpravy/vyr_zp_2_02.doc.
- BÍNOVÁ KÁDNEROVÁ, Jiřina, 2004. *Výroční zpráva Středočeské vědecké knihovny v Kladně za rok 2003* [online]. Zpracovala PhDr. Jiřina Bínová Kádnerová z materiálů vedoucích odborů. Kladno: Středočeská vědecká knihovna v Kladně, [cit. 2013-10-03]. 53 s. ISBN: 80-85191-44-X. Dostupné z: http://www.svkkl.cz/files/vyrocní_zpravy/vyr_zp_2_03.doc.
- BÍNOVÁ KÁDNEROVÁ, Jiřina, 2005. *Výroční zpráva Středočeské vědecké knihovny v Kladně za rok 2004* [online]. Zpracovala PhDr. Jiřina Bínová Kádnerová z materiálů vedoucích odborů. Kladno: Středočeská vědecká knihovna v Kladně, 2005-04-29 [cit. 2013-10-03]. 55 s. ISBN: 80-85191-47-4. Dostupné z: http://www.svkkl.cz/files/vyrocní_zpravy/vyr_zp_2_04.doc.
- BÍNOVÁ KÁDNEROVÁ, Jiřina, 2006. *Výroční zpráva za rok 2005* [online]. Zpracovala PhDr. Jiřina Bínová Kádnerová z podkladů vedoucích odborů. Kladno: Středočeská vědecká knihovna v Kladně, [cit. 2013-10-03]. 62 s. Dostupné z: http://www.svkkl.cz/files/vyrocní_zpravy/vyr_zp_2_05.doc.
- BÍNOVÁ KÁDNEROVÁ, Jiřina, 2007. *Výroční zpráva 2006* [online]. Zpracovala PhDr. Jiřina Bínová Kádnerová z podkladů vedoucích odborů. Kladno: Středočeská

vědecká knihovna v Kladně, [cit. 2013-10-03]. 41 s. Dostupné z:
http://www.svkkl.cz/files/vyrocní_zpravy/vyr_zp_2_06.doc.

- BÍNOVÁ KÁDNEROVÁ, Jiřina, 2008. *Výroční zpráva 2007* [online]. Zpracovala PhDr. Jiřina Bínová Kádnerová z podkladů vedoucích odborů. Kladno: Středočeská vědecká knihovna v Kladně, [cit. 2013-11-03]. 54 s. Dostupné z:
http://www.svkkl.cz/files/vyrocní_zpravy/vyr_zp_2_07.doc.
- ČERNÝ, Michal, 2013a. Několik poznámek k technické a didaktické realizaci webinářů (nejen) v akademickém prostředí. *ProInflow: časopis pro informační vědy* [online]. 2013-04-19 [cit. 2013-11-07]. ISSN 1804-2406. Dostupný z:
<http://pro.inflow.cz/nekolik-poznamek-k-technicke-didakticke-realizaci-webinaru-nejen-v-akademickem-prostredi>.
- ČERNÝ, Michal, 2013b. Webináře: pozitiva a negativa. *Inflow* [online]. 2013-10-31 [cit. 2013-11-04]. ISSN 1802-9736. Dostupný z: <http://www.inflow.cz/webinare-pozitiva-negativa>.
- ČESKO, 2001. Zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon). In: Sbírnka zákonů České republiky. Částka 98, s. 5683-5688. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz>. Dostupné také z: http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=03_Leg/01_LegPod/Zakon257.htm.
- ČESKO, 2005. *Metodický pokyn Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky* [online]. Praha: Knihovnický institut Národní knihovny ČR. 16 s. [cit. 2013-07-08]. Dostupné z: <http://knihovnam.nkp.cz/docs/MetPokynMK05.doc>.
- ČESKO, 2007a. *Koncepce rozvoje knihoven České republiky na léta 2004–2010* [online]. Praha: Knihovnický institut Národní knihovny ČR. [cit. 2013-09-24]. Dostupné z: http://knihovnam.nkp.cz/docs/Koncepce04_10.doc.
- ČESKO, 2007b. *Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2011–2015 včetně internetizace knihoven* [online]. Praha: Ministerstvo kultury České republiky, c2007 [cit. 2013-09-24]. 35 s. Dostupné z: http://www.mkcr.cz/assets/literatura-a-knihovny/Koncepce_rozvoje_knihoven_2011-2015.pdf. Dostupné také z: http://files.ukr.knihovna.cz/200000077-a8cc8a9c7b/Koncepce_PIK_Rozp.doc.
- ČESKO, 2007c. *Strategie celoživotního učení ČR* [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR. ISBN 978-802-5422-182. Dostupné z: http://www.msmt.cz/uploads/Zalezitosti_EU/strategie_2007_CZ_web_jednostrany.pdf.
- ČESKO, 2009. Usnesení vlády č. 68/2002 Sb., o Programu podpory zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven. *Vláda ČR* [online]. Praha: Vláda České republiky, ©2009- [cit. 2013-09-24]. Dostupný z: http://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/0A0D7E589786147BC12571B6006EBDC6.
- ČESKO, 2012. *Standard pro dobrou knihovnu: metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České*

republiky. 1. vyd. Praha: Národní knihovna České republiky. 11 s. ISBN 978-80-7050-616-5. Dostupné také z:

http://knihovnam.nkp.cz/docs/bench/Standard_pro_dobrou.pdf.

- ČESKO, 2013a. *Nařízení vlády č. 222/2010 Sb., o katalogu prací ve veřejných službách a správě* [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. Poslední změna: 14.07.2010. [cit. 2013-11-25]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/8980/Katalog_praci_UZ_1_10_2010.pdf.
- ČESKO, 2013b. *NSP: Národní soustava povolání* [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, [2013] [cit. 2013-11-20]. Dostupné z: <http://www.nsp.cz/>.
- GILL, Philip, 2002. *Služby veřejných knihoven: směrnice IFLA/UNESCO pro rozvoj* [online]. 1. vyd. Praha: Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR. [cit. 2013-09-24]. Aktuality SKIP, svazek 20. ISBN 80-858-5114-8. Dostupné z: <http://skip.nkp.cz/KeStazeni/ifla.pdf>.
- HAVLOVÁ, Jaroslava, 2003a. Celoživotní vzdělávání. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2013-10-28]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000003206&local_base=KTD.
- HAVLOVÁ, Jaroslava, 2003b. E-learning. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2014-02-28]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000015162&local_base=KTD.
- HELCELET, Jan, 2001. *Budování systému kooperace veřejných knihoven Středočeského kraje*. Kladno: Středočeská vědecká knihovna v Kladně.
- HOUŠKOVÁ, Zlata a Vladana PILLEROVÁ, 2013. *Analýza věkové, vzdělanostní a mzdové struktury pracovníků knihoven v ČR v roce 2011: zpráva z průzkumu* [online]. 1. vydání. Praha: Národní knihovna ČR. [cit. 2013-07-26]. ISBN 978-80-7050-624-0. Dostupné z: <http://knihovnam.nkp.cz/docs/ZpravaAnalyzaPracovniku2011.pdf>.
- HOUŠKOVÁ, Zlata, 2013. *Koncepce celoživotního vzdělávání knihovníků: Dějství první* [online prezentace]. Praha: Knihovnický institut Národní knihovny ČR, 2013-10-21. [cit. 2013-11-04]. Dostupné z: http://knihovnam.nkp.cz/docs/RF/pardubice2013/Houskova_PARDUBICE_CZV%20k_nihovniku.pdf.
- INSTITUT PRO VEŘEJNOU ZPRÁVU PRAHA, 2013. *ELEV: E-learning Institutu pro veřejnou správu Praha* [online]. Praha: Institut pro veřejnou zprávu, ©2013. [cit. 2013-11-08]. Dostupné z: <http://elev.institutpraha.cz/>.
- INTERNATIONAL FEDERATION OF LIBRARY ASSOCIATIONS AND INSTITUTIONS, 2002a. Continuing Professional Development and Workplace Learning Section. *IFLA.org* [online]. Hague (Holandsko): The International Federation of Library Associations and Institutions, Last update: 8 February 2013, [cit. 2013-09-26]. Dostupné z: <http://www.ifla.org/cpdwl>.

- INTERNATIONAL FEDERATION OF LIBRARY ASSOCIATIONS AND INSTITUTIONS, 2002b. IFLA/UNESCO Public Library Manifesto 1994. *IFLA.org* [online]. Hague (Holandsko): The International Federation of Library Associations and Institutions. Last update: 13 December 2012 [cit. 2013-09-26]. Dostupné z: <http://www.ifla.org/publications/iflaunesco-public-library-manifesto-1994>. Dostupné také v české verzi z: http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=03_Leg/Manifest_UNESCO.htm.
- INTERNATIONAL FEDERATION OF LIBRARY ASSOCIATIONS AND INSTITUTIONS. Public Libraries Section, 2009. *10 ways to make a public library work / Update your libraries* [online]. Hague (Holandsko): The International Federation of Library Associations and Institutions. Last update: 5 October 2012, [cit. 2013-09-26]. Dostupné z: <http://www.ifla.org/publications/10-ways-to-make-a-public-library-work-update-your-libraries>.
- KÁBRTOVÁ, Barbora, 2012. *Současné zdroje a možnosti financování veřejných knihoven v ČR*. Praha. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí práce PhDr. Milena Černá.
- KÁDNEROVÁ, Jiřina, 2009. *Výroční zpráva 2008* [online]. Zpracovala PhDr. Jiřina Kádnerová z podkladů vedoucích odborů. Kladno: Středočeská vědecká knihovna v Kladně, [cit. 2013-11-03]. 51 s. Dostupné z: http://www.svkkl.cz/files/vyrocní_zpravy/vyr_zp_2_08.doc.
- KÁDNEROVÁ, Jiřina, 2010. *Výroční zpráva za rok 2009* [online]. Zpracovala PhDr. Jiřina Kádnerová z podkladů vedoucích odborů. Kladno: Středočeská vědecká knihovna v Kladně, [cit. 2013-11-03]. 56 s. Dostupné z: http://www.svkkl.cz/files/vyrocní_zpravy/vyr_zp_2_09.doc.
- KÁDNEROVÁ, Jiřina, 2011. *Výroční zpráva za rok 2010* [online]. Zpracovala PhDr. Jiřina Kádnerová z podkladů vedoucích odborů. Kladno: Středočeská vědecká knihovna v Kladně, [cit. 2013-11-03]. 60 s. Dostupné z: http://www.svkkl.cz/files/vyrocní_zpravy/vyr_zp_2_10.pdf.
- KÁDNEROVÁ, Jiřina, 2012. *Výroční zpráva 2011* [online]. Zpracovala Jiřina Kádnerová z podkladů vedoucích odborů. Kladno: Středočeská vědecká knihovna v Kladně, [cit. 2013-11-03]. 83 s. Dostupné z: http://www.svkkl.cz/files/vyrocní_zpravy/vyr_zp_2_11.pdf.
- KRAJÍČKOVÁ, Věra, 2012. *Regionální funkce knihoven ve Středočeském kraji v letech 2001 – 2011*. Brandýs nad Labem. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí práce PhDr. Mgr. Hana Landová, Ph.D.
- KUKRECHTOVÁ, Markéta, 2011. *Mimoškolní vzdělávání knihovníků a informačních pracovníků*. Brno. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Ústav české literatury a knihovnictví. Dostupné také z: http://is.muni.cz/th/329438/ff_m/DP_mkuk_2010.pdf.

- KURKA, Ladislav, 1999. *Průvodce znalostmi a dovednostmi evropských odborných pracovníků v oboru knihovnických a informačních služeb*. 1. vyd. Praha: SKIP. 51 s. ISBN 80-858-5110-5.
- MASARYKOVA UNIVERZITA. Filozofická fakulta. Kabinet informačních studií a knihovnictví, 2013. *Kurzy.knihovna.cz* [online]. Brno: Kabinet informačních studií a knihovnictví. [cit. 2013-08-21]. Dostupné z: <http://kurzy.knihovna.cz>.
- NÁRODNÍ KNIHOVNA ČESKÉ REPUBLIKY, 1999. Strategie knihoven v České republice 1999-2003. *Informace pro knihovny – portál Knihovnického institutu Národní knihovny ČR* [online]. Praha: Knihovnický institut Národní knihovny České republiky, červen 1999 [cit. 2013-09-24]. Dostupný z: http://knihovnam.nkp.cz/sekceno.php3?page=05_St/strategietxt99_03.htm.
- NÁRODNÍ KNIHOVNA ČESKÉ REPUBLIKY, 2012. VISK. *VISK 2 Mimoškolní vzdělávání knihovníků* [online]. Praha: Národní knihovna České republiky, [cit. 2012-04-17]. Dostupné z: <http://visk.nkp.cz/VISK2.htm>.
- NÁRODNÍ ÚSTAV PRO VZDĚLÁVÁNÍ, ŠKOLSKÉ PORADENSKÉ ZAŘÍZENÍ A ZAŘÍZENÍ PRO DALŠÍ VZDĚLÁVÁNÍ PEDAGOGICKÝCH PRACOVNÍKŮ, 2013. *NSK: Národní soustava kvalifikací* [online]. Verze 2.1.4399.27656. [Praha]: Národní ústav pro vzdělávání, ©2006-2013, [cit. 2013-11-23]. Dostupné z: <http://www.narodnikvalifikace.cz/>.
- PALÁN, Zdeněk, 1997. *Výkladový slovník vzdělávání dospělých*. 1.vyd. Praha: DAHA. 159 s. ISBN 80-902-2321-4.
- PLANKOVÁ, Jindra a Jan ŠVEJDA, 2003. Informační gramotnost. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2013-10-28]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000002038&local_base=KTD.
- PLANKOVÁ, Jindra, 2003. Počítačová gramotnost. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2013-10-28]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000002039&local_base=KTD.
- PŘIBYLOVÁ, Věra. 2013. *Interview s paní Věrou Příbylovou, metodičkou ve Státní vědecké knihovně v Kladně* [osobní komunikace]. Kladno, 18. října 2013.
- RICHTER, Vít, 1999. Návrh doporučení pro knihovnickou legislativu v Evropě. *Informace pro knihovny – portál Knihovnického institutu Národní knihovny ČR* [online]. Praha: Knihovnický institut Národní knihovny České republiky [cit. 2013-09-26]. Dostupný z: http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=03_Leg/01_LegPod/dopor_re.htm.
- RYYNÄNEN, Mirja, 2000. *Zpráva o Zelené knize o roli knihoven v moderním světě* [online]. Praha: Knihovnický institut Národní knihovny ČR, 7.2.2000 [cit. 2013-09-26]. Dostupné z: http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=03_Leg/Rezoluce_oroли.htm.

- SDRUŽENÍ KNIHOVEN ČESKÉ REPUBLIKY, 2013. *SDRUK: Sdružení knihoven ČR* [online]. Ostrava: Sdružení knihoven ČR, ©2013. [cit. 2013-11-29]. Dostupné z: <http://www.sdruk.cz/>.
- SLAVÍKOVÁ, Eva, 2011. *Výzkum vzdělávání knihovníků neprofesionálních knihoven pro 21. století*. Brno. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav české literatury a knihovnictví, Kabinet informačních studií a knihovnictví. Vedoucí práce Mgr. Petra Hornochová. Dostupné také z: http://is.muni.cz/th/329403/ff_m/prace.pdf.
- STASSELOVÁ, Silvia, 2010. Alexandrijské vyhlásenie o informačnej gramotnosti a celoživotnom vzdelávaní. *Knižnica: Revue pre knihovníctvo, bibliografiu, knižnú kultúru, informačné systémy a technológie, biografistiku, archív a múzeum knihy a literárnych pamiatok* [online]. 2010, roč. 11, 11-12, s. 20-21. ISSN 1336-0965. Dostupné z: http://www.snk.sk/swift_data/source/casopis_kniznica/2010/november_december/20.pdf.
- STÁTNI VĚDECKÁ KNIHOVNA V KLADNĚ, 2001. *Výroční zpráva Státní vědecké knihovny za rok 2000* [online]. Kladno: Státní vědecká knihovna, [cit. 2013-10-03]. 30 s. Dostupné z: http://www.svkkl.cz/files/vyrocní_zpravy/vyr_zp_2_00.doc.
- STŘEDOČESKÁ VĚDECKÁ KNIHOVNA V KLADNĚ, 2000. Pro knihovny. *Středočeská vědecká knihovna v Kladně, příspěvková organizace* [online]. Kladno: Středočeská vědecká knihovna, [2000] [cit. 2013-09-17]. Dostupné z: <http://www.svkkl.cz/>.
- STŘEDOČESKÁ VĚDECKÁ KNIHOVNA V KLADNĚ, 2005. Koncepce rozvoje knihoven ve Středočeském kraji do roku 2010. *Středočeská vědecká knihovna v Kladně* [online]. Kladno: Středočeská vědecká knihovna, [cit. 2013-09-24]. Dostupný z: <http://www.svkkl.cz/cs/koncepce-rozvoje-knihoven/>.
- STŘEDOČESKÁ VĚDECKÁ KNIHOVNA V KLADNĚ, 2008. *Analýza současného stavu vzdělávání knihovníků ve Středočeském kraji a zjištění zájmu o další vzdělávání: dotazníkové šetření provedené v 1. pololetí 2008* [nepublikovaná prezentace]. Kladno: Středočeská vědecká knihovna.
- STŘEDOČESKÁ VĚDECKÁ KNIHOVNA V KLADNĚ, 2013. *Výroční zpráva: Zpráva o výkonu regionálních funkcí ve Středočeském kraji* [online]. Kladno: Středočeská vědecká knihovna, [cit. 2013-11-03]. 9 s. Dostupné z: http://www.svkkl.cz/files/soubory_ke_stazeni/vyrocní_zprava_rf_2012.pdf.
- SVAZ KNIHOVNÍKŮ A INFORMAČNÍCH PRACOVNÍKŮ ČESKÉ REPUBLIKY, 2002. *Knihovnické konference, semináře, vzdělávací akce* [online databáze]. Praha: Národní technická knihovna ČR, ©2002-, [cit. 2013-10-24]. Dostupné z: <http://old.stk.cz/Akce/Welcome.html>.
- SVAZ KNIHOVNÍKŮ A INFORMAČNÍCH PRACOVNÍKŮ ČESKÉ REPUBLIKY, 2013. *SKIP: Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky* [online].

Praha: Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, ©2010-2013 [cit. 2013-11-30].
Dostupné z: <http://www.skipcr.cz/>.

- ŠERÁK, Michal, 2009. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Vyd. 1. Praha: Portál. 207 s. ISBN 978-80-7367-551-6.
- UNIE ZAMĚSTNAVATELSKÝCH SVAZŮ ČR, 2007. *Kultura. UZS: Unie zaměstnavatelských svazů České republiky – Centrum rozvojových aktivit* [online]. Praha: Unie zaměstnavatelských svazů ČR, ©2007 [cit. 2013-11-15]. Dostupné z: <http://kultura.monitorovani.eu/projekt.php>.
- VEJVODOVÁ, Jana, 2004. *Metodická příručka pro autory on-line kurzů* [online]. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni. [cit. 2013-10-23]. Dostupné z: http://eamos.pf.jcu.cz/amos/kat_inf/externi/kat_inf_64198/files/autorska_prirucka.pdf.
- ZEMÁNKOVÁ, Ladislava, 2003. Regionální funkce knihovny. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2013-10-28]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000000696&local_base=KTD.
- ZEMÁNKOVÁ, Ladislava, 2012. *Regionální funkce krajských knihoven v roce 2011: Výroční zpráva o plnění regionálních funkcí krajských knihoven na území ČR za rok 2011* [online]. Praha: Knihovnický institut Národní knihovny ČR, červen 2012 [cit. 2013-08-26]. Dostupné z: http://knihovnam.nkp.cz/docs/RF/VyrocnizpravaRF_2011.pdf.
- ZIKUŠKA, Jan, 2013. Webinář informačního vzdělávání. In: *Knihovna: diskusní skupina knihoven a automatizace knihoven* [online]. Praha: Národní knihovna České republiky, Tue 26 Feb 2013, 01:33:20 PM [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: <http://listserv.cesnet.cz/cgi-bin/wa?A2=ind1302&L=knihovna&T=0&F=&S=&P=4824>.
- ŽÁK, Vojtěch, 2012. *Metody a formy výuky* [online]. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, [cit. 2013-11-15]. Evaluační nástroje, 11. ISBN: 978-80-87063-61-3. Dostupné z: http://www.nuov.cz/uploads/AE/evaluacni_nastroje/11_Metody_a_formy_vyuky.pdf.

8 Seznam tabulek a příloh

Seznam tabulek

Tab. č. 1 – Přehled provozních dotací na zajištění RF v letech 2006–2012.....	19
Tab. č. 2 – Přehled dotací MK ČR z podprogramu VISK2 v letech 2000–2012	20
Tab. č. 3 – Dotace na RF a dotace z podprogramu VISK2 v letech 2006–2012.....	30
Tab. č. 4 – Statistika vzdělávání knihovníků v letech 2006–2012 (celkově)	31
Tab. č. 5 – Statistika vzdělávání knihovníků v rámci RF v letech 2006–2012	36
Tab. č. 6 – Statistika kurzů PC gramotnosti v rámci VISK2 v letech 2006–2012	47
Tab. č. 7 – Statistika porad knihovníků v letech 2006–2012.....	48

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Závěrečný anonymní dotazník	I
Příloha č. 2 – Přehled přednášek o literatuře české i jinojazyčné.....	II
Příloha č. 3 – Současné české literární dění.....	III
Příloha č. 4 – Efektivní komunikace s uživateli knihoven	IV
Příloha č. 5 – Cyklus vzdělávání manažerů knihoven	VI
Příloha č. 6 – Kurz knihovnického minima	VIII
Příloha č. 7 – Kurzy počítačové gramotnosti – nabídka pro rok 2012	IX
Příloha č. 8 – Analýza současného stavu vzdělání knihovníků ve Středočeském kraji a zjištění zájmu o další vzdělávání (rok 2008)	XV
Příloha č. 9 – Vzdělávací aktivity knihovníků SK v rámci výkonu RF a v rámci podprogramu VISK 2 v roce 2013.....	XIX
Příloha č. 10 – Dotazník – Preference forem dalšího profesního vzdělávání.....	XXI

